

#44

(307)

YURIDIK GAZETA

Gazeta 1997-yil 27-avgustdan chiqa boshlagan.

www.HUQUQ.UZ. E-mail: Info@huquq.uz

Noyabr

D.	3	10	17	24	
S.	4	11	18	25	
Ch.	5	12	19	26	
P.	6	13	20	27	
J.	7	14	21	28	
Sh.	1	8	15	22	29
Y.	2	9	16	23	30

2003

ANJUMAN

ҚИЗИҚАРЛИ УЧРАШУВ

Ўзбек тилига давлат тили мақоми берилганидан бери ўтган 14 йил давомида тилимизнинг нуфузини ошириш, уни жаҳондаги энг кўп қўлланиладиган тиллар даражасига етказиш борасида анча ишлар қилинди. Бундан ташқари мазкур қонун қабул қилинган кун юртимизда махсус байрам сифатида нишонланган.

Яқинда Тошкент давлат юридик институти «Ўзбек тили ва адабиёти» кафедраси мудир, профессор Карим Назаров шу муносабат билан Ўзбекистон Республикаси Бош прокуратурасида меҳмон бўлди ва марказий маҳкама ходимлари ҳамда Қонунчиликни мустаҳкамлаш муаммолари ва прокурор-тергов хо-

димлари малакасини ошириш маркази тингловчиларига ўзбек тилининг жаҳон тиллари орасида тутган ўрни, ўзбек тилида яратилган асарлар, тилимизнинг рағнақи тўғрисида сўзлаб берди.

Маърузадан кейин қизгин савол-жавоблар бўлиб ўтди.

М.ШОДМОНОВА,

ЎзДЖТУ халқаро журналистика факультети талабаси

Суратда: учрашувдан лавҳалар. А.Тўраев олган суратлар

MUNOSABAT

ЯНГИЧА ТАЛАБ АСОСИДА

Мамлакатимиз таълим тизими Кадрлар тайёрлаш миллий дастури асосида шаклланимда. Ҳукуматимиз томонидан соҳага қаратилаётган алоҳида эътибор бу борадаги ислохотларга кенг йўл очаяпти. Шу ўринда собиқ Иттифоқ таълим тизимига эътибор қаратсак. Мактабларда қонқарли баҳо олиб ўқиган ўқувчиларнинг кўпчилиги ўша вақтларда мажбурий равишда СПТУ деган даргоҳларга жўнатиларди. Таълим тизими номигагина бўлган бундай даргоҳларда ўқиган ўқувчининг фанларни ўзлаштириши қонқарсизлигича қолаверарди. Ўз навбатида тарбия ҳам шунга яраша бўлиб, бу ерда ўқиган аксарият ўқувчилар ҳуқуқбузарлик кўчасига кириб кетарди. Шу боис ҳам ота-оналар фарзандларининг СПТУда ўқишига қаршилик қилиб, имконқадар мактабда олиб қолишга ҳаракат қилишарди.

Бугун эса ушбу тизим янгича мазмун билан бойимокда. Совет даврида оддийгина ҳисоблаш техникаларига эга бўлмаган маориф соҳаси бутун замонавий ўқув жиҳозлари ва компьютерлар билан таъминланаяпти. Мустақиллигимизнинг дастлабки йилларидаюқ маориф тизими ислохотларига устивор вазифа сифатида қарала бошланди. Айтиш жоизки, МДХ давлатлари ичида Ўзбекистон биринчилардан бўлиб умумий ўрта мактабларнинг моддий-техник базасини ривожлантиришга, ўқитувчиларнинг турмуш шaroитини яхшилашга киришди. Мамлакатимиз бюджетининг салмоқли қисми ушбу соҳани ривожлантиришга йўналтирилди. Бу борада махсус дастур, Вазирлар Маҳкамасининг бир неча қарорлари қабул қилинди. Хайрли ишларнинг давоми натижасида замонавий касб-хўнар коллежлари, академик лицейлар қуриш ва қайта таъмирлашга киришилди. Ўзқни кўзлаб қилинган бу ишлар ўқувчиларнинг ёшлиқданюқ бирор касб-хўнар эгаллашларига ёрдам беради. Вазирлар Маҳкамасининг шу йил 29 октябрдаги «Умумий ўрта ва махсус касб-хўнар таълимига изчил ўтишни таъминлашга доир қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида»ги қарори бу борадаги ишларни янгича талаб асосида ривожлантиришга катта туртки бўлди.

Мазкур қарорда Кадрлар тайёрлаш миллий дастурини изчил, босқичма-босқич амалга ошириш, 9-синф битирувчиларини умумий ўрта ва ўрта махсус касб-хўнар таълими билан тўлиқроқ қамраб олишни таъминлаш мақсад қилиб қўйилган. Шунингдек, 9-синф битирувчиларни умумий ўрта таълим муассасаларининг 10-11-синфларида ўқишни давом эттиришларини ташкил этиш тартиби тўғрисида низом ишлаб чиқиши белгиланган. Демак, кўриниб турибдики, аҳолисининг асосий қисmini ёшлар ташкил этувчи мамлакатимизда касб-хўнар коллежлари ва академик лицейларда ўқиш иқтидорли ҳамда бирор касб ёки хўнарни ўрганишни ният қилганлар учун бундан кейин ҳам очик бўлади. Катта эътиёбга эга бўлган мактаблар ҳам бундай даргоҳлар билан бир қаторда 2009 йилгача фаолиятини давом эттиради. Бу академик лицей ва касб-хўнар коллежларини мамлакатимиз бўйича 2004-2009 йилларгача ишга туширишнинг аниқ йўналтирилган дастури асосида олиб борилади. Ўз навбатида бу академик лицей ва касб-хўнар коллежларини ривожлантириш, уларни малакали кадрлар билан таъминлашга хизмат қилади.

Бирор фойдали меҳнат ёки ўқиш билан банд бўлмаган ёшларнинг ҳуқуқбузарликка мойиллиги анча кучли бўлади. Қарорга асосан умумтаълим мактабларининг вақтинча фаолият қўрсатаётган 10-11-синфлари устидан назорат кўчатирилади. Табиийки, бу ҳолат вояга етмаганлар ўртасида ҳуқуқбузарлик ва жиноятчилик қамайишига ҳам таъсир қўрсатади. Шунингдек, қарорда 10-11-синфларда ўқитишнинг аниқ ўқув режалари ва дастурлари ишлаб чиқиши, дарсликлар яратилиши ҳам назарда тутилган. Энг муҳими, умумтаълим мактабларининг 11-синфини битирганлар олий ўқув юртига ўқишга киришда академик лицей ва касб-хўнар коллежлари битирувчилари билан тенг ҳуқуққа эга бўлади.

Умуман, мазкур қарор Кадрлар тайёрлаш миллий дастурининг муҳим босқичи бўлиб, илгари чанқок ёшларнинг кўпайишига хизмат қилиди. Таълимга берилётган бундай эътибор эртага албатта ўз меvasини беради.

Т.САИДБОБОВ,
ҳуқуқшунос-журналистЧоршанбадан
Чоршанбагача

29 октябрь

Вазирлар Маҳкамасининг «Умумий ўрта ва ўрта махсус, касб-хўнар таълимига изчил ўтишни таъминлашга доир қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида»ги қарори қабул қилинди.

30 октябрь

«Ўзбекистон Республикаси Фанлар академиясининг 60 йиллигини нишонлаш тўғрисида»ги Вазирлар Маҳкамасининг қарори матбуотда эълон қилинди.

31 октябрь

«Ўзбекистон Республикасининг айрим қонун ҳужжатларига ўзгаришлар ва қўшимчалар киритиш тўғрисида»ги Қонун матбуотда эълон қилинди.

Олий Мажлисида шу йил ноябр-декабрь ойларига тайинланган фуқароларнинг ўзини-ўзи бошқариш органларига сайловга тайёргарлик кўриш ва уни ўтказиш масалаларига бағишланган семинар-кенгаш бўлиб ўтди.

Тошкентда Шанхай ҳамкорлик ташкилоти Минтақавий ақсил-террор тузилмаси (МАНТ) кенгашининг биринчи йиғилиши бўлиб ўтди.

3 ноябрь

Президент Ислам Каримов Оксаройда Украина ташқи ишлар вазири К.Гришчаконни қабул қилди.

Давлатимиз раҳбари АҚШнинг Стратегик ва халқаро тадқиқотлар маркази консультанти З.Бжезинскийни қабул қилди.

TADBIR

ПРОКУРОР НАЗОРАТИ
САМАРАДОРЛИГИ

Андижон вилоят прокуратура органлари ходимлари ўртасида умумий назорат фаолиятини ташкил этиш, унинг самарадорлигини ошириш бўйича ўқув-семинар машғулоти режасига мувофиқ ўтган шанба куни Андижон шаҳар прокуратурасида дастлабки машғулот ўтказилди. Унга барча шаҳар ва туман прокурорларининг ёрдамчилари таклиф этилди.

Вилоят прокуратураси умумий назорат бўлими бошлиғи М.Эминов, бўлим прокурорлари И.Низомов, З.Исмоилов, Х.Мухаммедов халқ ҳўжалигида ўзаро ҳисоб-китоблар, иш ҳақи, касса интизомига амал қилишга оид қонунлар ижроси устидан текширишларни ташкил этиш услубияти, қишлоқ ҳўжалигига оид қонунлар ижроси юзасидан ўтказиладиган текширишларга соҳа мутахассисларини жалб қилиш ва улардан самарали фойдаланиш амалиёти, Вазирлар Маҳкамасининг 2002 йил 6 майдаги «Жисмоний шахслар томонидан Ўзбекистон ҳудудига товарлар олиб келинишини тартибга солиш тўғрисида»ги қарори ижроси бўйича назоратни ташкиллаштириш борасида прокуратура органларининг иш тажрибаси хусусида сўзлаб бердилар.

Жонли мулоқот тарзида ўтган семинар жойларда иш самарадорлигини оширишга кўмаклашади.

Исроил ИБРОҲИМОВ,
«HUQUQ» мухбири

Моҳият

Сиёсий эркинлик хоҳлаган ишингни қилиш дегани эмас. Давлатда, яъни қонунлар мавжуд жамиятда, эркинлик хоҳлаган нарсангни олишнинг имкониятига эга бўлишнинг да хоҳламаган нарсангни қилишга мажбур этилмаслигини дадир.

Шарль МОНТЕСКЬЕ,
француз файласуфи

ОБУНА — 2004

Себитини
нашрларини
обуна бўлиш
қўйиш

Нашрларимиз кўрсаткичи:
«Huquq» газетаси — 231, 232
«Qonun hujoyasida» журнаli — 839, 840

FAOLIYAT

Истиклолнинг ўтган йиллари давомида юртимизда кенг миқёсдаги ўзгариш ва янгиланиш жараёни кечди. Хусусан, прокуратура соҳасида ҳам туб ислохотлар амалга оширилди. Эндиликда фақатгина жиноятчилик ва ҳуқуқбузарликка қарши курашиш билан чекланиб қолмай, жамият ҳуқуқий маданиятини юксайтириш, давлат ва халқнинг ҳуқуқ ва манфаатларини ҳимоя қилиш ҳамда қонун устуворлигига эришиш фаолиятимизнинг бош мезони бўлмоқда. Шу боис барча соҳаларда қонунларга аниқ ва бир

хилда риоя этилишига алоҳида эътибор қаратилмоқда.

ХАЛҚ МАНФААТИ-УСТУВОР

Ижтимоий муҳофаза мамлакатимиз сийосатининг муҳим йўналишларидан ҳисобланади. Инсон қаерда эъзозланса, ўша ерда ривожланиш бўлади.

Шунинг учун аҳолининг ижтимоий муҳофазага муҳтож қатламлари манфаатини ҳимоя қилиш, иш ҳақи, пенсия ва нафақа тўловлари бора-сидаги қонун бузилишларни бартараф этишга жиддий эътибор қаратаёلمиз. Жумладан, Вазирлар Маъкамасининг 1999 йил 17 ноябрдаги «Иш ҳақларининг ўз вақтида тўланиши учун вазирликлар, қорхоналар ва хўжалик юритувчи субъектлар раҳбарларининг масъулиятини ошириш чора-тадбирлари тўғрисида»-ги ҳамда 2002 йил 19 мартдаги «Иш ҳақи ўз вақтида тўланишига доир қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида»-ги қарорлари ижроси юзасидан «11-автобус саройи» очик турдаги акциядорлик жамиятида текшириш ўтказилганда жамиятнинг иш ҳақидан қарзи 16.797.200 сўмдан ошиб кетганлиги маълум бўлди. Хўш, бунга нима сабаб бўлган?

Аниқланишича, жамият бошқаруви раиси Б.Усмонов Ўзбекистон Президентининг 1995 йил 12 майдаги «Халқ хўжалигида ҳисоб-китоблар ўз вақтида ўтказилиши учун қорхона ва ташкилотлар раҳбарларининг масъулиятини ошириш борасидаги чора-тадбирлар тўғрисида»-ги фармони талабларини қўпол равишда бузиб, олдиндан 15 фоизлик тўловни талаб қилмаган ҳолда

9 та қорхона ва ташкилотга 22.483.000 сўмлик хизмат кўрсатишига йўл қўйган. Устига-устак, тушум пуллари банкка тўлиқ топширилмай бошқа мақсадларга сарфлаб юборилган. Шунингдек, жамиятда солиқ ва бошқа мажбурий тўловларни тўлашда ҳам жиддий камчиликларга йўл қўйилган. Оқибатда қорхонанинг дебиторлик ва кредитторлик қарзи кескин равишда ортиб кетган. Бу эса иш ҳақидан қарздорлик вужудга келишига сабаб бўлган. Қонунбузарликка йўл қўйган жамият бошқаруви раиси Б.Усмоновга нисбатан ЖКнинг қатор моддалари бўйича жазо иши қўзғатилди. Аммо Ўзбекистон Конституцияси қабул қилинганлигининг ўн йиллиги муносабати билан эълон қилинган амнистия тўғрисидаги фармоннинг 5-моддасига мувофиқ жазо иши ҳаракатдан тугатилди.

Умуман, йилнинг ўтган даврида иш ҳақининг ўз вақтида тўланишига доир қонунлар ижроси юзасидан ўтказилган текшириш натижаси бўйича 12 нафар шахс маъмурий жавобгарликка тортилди. Тўланмай ётган 112.120.000 сўм миқдоридagi иш ҳақини ундириш юзасидан фуқаролик судига 26 та даъво ариза-си киритилди.

Буюк давлатни барпо этиш оналар саломатлигини асраб-авайлаш, ҳар томонлама соғлом ва баркамол фарзандларни тарбиялашга боғлиқ. Соғлиқни сақлашга оид

қонунлар ижроси юзасидан текшириш ўтказар эканмиз, оналар ва болалар саломатлигини асраш масаласига алоҳида эътибор қаратдик. Текширишларда Республика акушерлик ва гинекология илмий текшириш институтининг Наманган филиалида, шаҳардаги 6-шифохонанинг туғруқ бўлими ва 1-туғруқхонада 9 нафар оналар ўлими содир бўлгани, ammo вилоят соғлиқни сақлаш бошқармаси бош-

лигининг ўринбосари А.Раҳимов бошчилигида тайёрланган ҳисоботда оналар ўлими ҳолатлари яширилганлиги аниқланди. Аниқланган камчиликлар юзасидан 10 нафар шахс интизомий жавобгарликка тортилди. Вилоят соғлиқни сақлаш бошқармаси бошлиғи қонунбузиш ҳолатларига йўл қўймаслик хусусида огоҳлантирилди.

Жиноятчилик ва ҳуқуқбузарликларнинг олдини олиш, уларнинг кескин камайишига эришиш учун ҳар бир фуқаро халқ манфаати ҳамма нарсадан устун, Ватан туйғуси ҳар нарсадан улуг деган ҳикматни дилдан ҳис этиши даркор. Чунки ёш, мустақил давлатимиз ҳар биримиздан эл-юрт равақи учун бор билим ва куч-ғайратимизни аямай сарфлашни талаб қилмоқда.

Шухрат АБДУЛЛАЕВ,
Наманган шаҳар прокурори

МОҲИЯТ

Қатъий тартиб-қоидаларсиз одам деярли ҳамиша феъл-атвордан ҳам махрум: унда феъл-атвор бўлганида эди, тартиб-қоидалар қанчалик зарурлигини у ҳис этган бўларди.

Никола ШАМФОР, француз
файласуфи

хўжалик ишлари бўйича директор ўринбосари — кассир лавозимидан иш бошлади. Шофиркон туман

Мақтаб дунё иморатларининг энг муқаддаси ва қадрасидир. Мақтабнинг чин ва ҳақиқий маънисини билган миллатлар жонлари, моллари билан ҳимоят ва ғайратларини сарф этиб, миллатнинг тараққий этишига иштирок қилулар.

БЕҲБУДИЙ

QING'IR ISH — KELITIRAR TASHVISH

Мақтаб — муқаддас маскан. Фарзандларимиз камолот сари илк қадамни шу табарруқ масканда қўядилар. Шунинг учун бўлса керак, болалар муаллимнинг ҳар бир хатти-ҳаракатидан ўрнак олади. Истаймизми-йўқми, унга тақлид қилади. Чунки улар мактабни покиза, ёмонлик ва қинғирликлардан холи жой сифатида билишади. Муаллими шундай уқтиради. «Уқитувчининг ҳамма гапи тўғри. У хато қилмайди» деган фикр ҳар бир ўқувчи онгига сингиб кетгани ҳам бор гап.

Шофиркон туманидаги 25-ўрта мактаб, унда ишлаётганлар ҳақида мазкур илм даргоҳида фарзандлари таҳсил олаётган ҳар бир ота-она, маҳалла-кўйи шундай фикрда эди. Энди-чи, дерсиз. Воқеалар тафсилоти билан танишсангиз, саволангизга албатта жавоб топасиз. Директор бошчилигидаги ғайриқонуний ишлар Шофирконда дув-дув гап бўлди.

Майрам Бадриддинова қарийб ўн йилдан бундан мактабга раҳбарлик қилиб келади. Ота-оналар, ўқувчилар орасида, жамоада ҳурмат-эътибор, обрў топанлиги ҳам рост.

ШОФИРКОНДА ДУВ-ДУВ ГАП

Йиллар давомида ҳаловатидан кечиб, мисқоллаб толган обрўсига директор опа шахсан ўзи пугур етказганига ажабланасан киши. Бугун Шофирконда халқ таълими тизими ҳақида гап кетганда, 25-мактаб ҳақидаги «хангома»ни ҳеч ким четлаб ўтмайди. Ахир, бугун кимлардир ўз вақтида маоши ва таътил пулини ололмай қийналаётган бир пайтда мазкур билим даргоҳида ўқитувчиларга тегишли 8.264.861 сўм пулни ўзлаштириб юбориш ҳазилакам иш эмас-да! Тўғрими?

Ражаб Комилов 1998 йил 15 октябрдан бошлаб шу даргоҳда

ҳокимининг 2000 йил 13 апрель кунги 577-қарорига мувофиқ мазкур мактабга мустақил балансга эга юридик ташкилот мақоми берилди. Тўғри, таълим тизимидagi ислохотларни чуқурлаштириш борасида амалга оширилаётган ҳар бир ҳаракат қонун ҳимоясиди. Аммо бу молиявий «мустақиллик»ни мактаб директори, бош ҳисобчи, хўжалик ишлари бўйича директор ўринбосари — ҳар ким ўз йўриғича тушунди.

Жамоага бош Майрам Бадриддинова «Энди бугунга ўзим хон, қўланкам майдон. Бош ҳисобчи ва кассир билан келишасан, ошмиғим олчи» деб ўйлади шекилли, ғайриқонуний ишларга ҳеч иккиланмай қўл урди. Ражаб Комилов ўқитувчиларга берилиши лозим бўлган мукофот пуллари олиб келгандан бундан директор опанинг тинчи йўқолди.

— Комилов, мукофот пулининг тўлов варақаси тайёрми? — директорга хос салобат билан суриштирди М.Бадриддинова.

— Ҳа, опа, тайёр. — Р.Комилов директорнинг «пуллари тарқатинг» деган топширигини кутиб тургани боис шошиб қолди. Аммо у ўйлагандек бўлмади. Бош ҳисобчи ва директорнинг ташаббуси билан 51 нафар ўқитувчининг исм-фамилияси тўғрисида сохта имзолар қўйилди. Текиннинг таъми тотли келганини англаган директор опа банкдан пул келтирилди дегунча «пул керак» деган изоҳ билан 80 минг, 100 минг сўмдан олиб қолаверди. Пуллари қайтариш эса директорнинг ҳаёлига келмасди. «Директордан қолишадиган жойим борми» қабилида иш тутган бош ҳисобчи Найим Мавлонов ҳам кассирдан ҳар ой «улуш» олишни канда қилмади. Қовун қовундан ранг олади деганла-

ридек, Ражаб Комилов ҳам қўпнинг ризқига хиёнат қилишдан ўзини тийламади.

Хатто 2002 йил 31 май кунги 7-счёт-фактура орқали хусусий тадбиркор Б.Ҳидоятовдан 1.493.300 сўмлик қўрилиш материаллари учун хўжалик мудури Р.Комилов «олинди» деб имзо қўйди-ю, ammo материаллар мактабга етиб келмади. Бундай факт ва рақамларни ўқисангиз, таъбингиз хира тортади. Жиноий гуруҳ шу тариха 8.264.861 сўмлик маблағни ўзлаштириб юборди.

Бундан қандай хулоса чиқариш ўзингизга ҳавола. Шу ўринда бир мулоҳаза. Мактабдаги қинғирликлар ҳақида эшитган ўқувчи қалбидаги кечинмалар, унинг нигоҳида зоҳир бўлган саволлар жамоада фаолият кўрсатаётган ҳар бир ўқитувчидан жавоб исташини унутмаслик лозим.

Ўқтам СУЛТОНОВ,
Шофиркон тумани прокурори.
Мохира ШАКАРОВА,
журналист

TADBIR

ҲОМИЙЛИК ДАВОМ ЭТАДИ

ЁШЛАРИНИНГ бўш вақтини мазмунли ўтказишларида спортнинг аҳамияти бекиёс. Шундан келиб чиқиб, яқинда Ширин шаҳар прокуратураси ташаббуси билан янги ишга туширилган спорт комплексида ўсмирлар ўртасида футбол турнири ўтказилди. Унда Сирдарё вилоятининг Боёвут, Ховос туманлари, Янгиер шаҳри, Тошкент вилоятининг Бекобод тумани, Бекобод шаҳрининг олтига командаси иштирок этди. Турнирда Ширин шаҳрининг «Нурчи» командаси голибликни қўлга киритди.

Абдурахмон МУСТАФОКУЛОВ,
«НУҚУҚ» муҳбири

AKS-SADO

ҚОНУНЛАР ХАЛҚ ТАЯНЧИ

Республика Бош прокурори Рашид Кодировнинг «НУҚУҚ» газетасида чоп этилган «Адолат ва қонунийлик йўлида» мақоласини жамоамизда ўрганиб, биргаликда мушоахда қилганимизда қонунлар халқчиллиги йўлида қисқа давр ичида озмунча саяё-ҳаракатлар қилинмаганига амин бўлдим.

Аmmo қонунчиликдаги мана шу бағрикенглик, халқпарварликни оғишмай ҳаётга татбиқ этиш кўп жиҳатдан биз — қонун ҳимоячиларига боғлиқ. Шуларни ҳис этган ҳолда вазифамизга янада теранроқ ёндашишга интилаямиз.

Темирийўл тумани аҳолисининг қарийб 45 минг нафари вояга етмаган ёшлар эканлигини назарда тутиб ҳуқуқ тарғиботи йўлидаги талай тадбирларимизни касб-ҳунар коллежлари, мактаб ва маҳаллаларда олиб бораётимиз. Бу борада бошқа ҳуқуқ-тартибот идоралари, ҳокимият ва жамоатчиликнинг камарбасталиги сезилиб турибди.

Бир сўз билан айтганда, қонунларимиз халқ учун хизмат қилмоғи лозим. Халқ қонунга ўз таянчи сифатида қарайди. Шундай экан, улуг мақсадлар йўлидаги хизматимиз элга манзур бўлишига эришайлик.

Дилмурод САИДКУЛОВ,
Темирийўл туман прокурорининг
ўринбосари

ETTI PIRNING MUQADDAS OSTONASI

Ғап Бухоро ҳақида: халқ ўз эътирофини, юрагидаги ғанини кисиниб-қимтиниб турмай тез айтади. Халқ тан олган ҳар бир ишда эса адолатнинг муҳри босилган, савоб ёзилган бўлади.

ЎШАНДА ҳам бугунгидек куз эди. Икки минг иккинчи йилнинг олтин кузи. Йўлбошчимиз Ислоҳ Каримовнинг Бухорога таширфини қўриб, кузатар эканман, яқин ўтмиш воқеаларини нега эсламаслигим, нега ёзмаслигим керак деган хулосага келган эдим.

«Ислоҳотларнинг бориши, амалга оширилаётган бунёдкорлик ишлари билан танишиш». Матбуотимиз юртбошимизнинг Бухоро, Қашқадарё, Самарқандга таширфини шундай шарҳлаган. Табиатнинг энг сокин, аслида эса деҳқончиликда иш айнаи кизгин куз палласида юрт эгаси қалбида катта умид, режалар билан мамлакат бўйлаб сафарга чиқди. Унинг ҳар бир сафари қайси вилоятда кечмасин, таассуротлар, қатъий маслаҳат, кўрсатмалари бутун мамлакатга, барчамизга дахлдор бўлади.

Ислоҳ Каримов сафарини Бухоридан — Баҳоуддин Нақшбанд ва Ҳожа Абдуҳалиқ Фихривоний ҳазратлари каби буюк зотларнинг қадимжоларини зиёрат этишдан бошлаганини боқий қадриятларимизга бўлган юксак эҳтиром, улуг аждодларимиз хотирасини эъзозлаш деб тушуномқ жоиз.

Улуг пир — Ҳожа Абдуҳалиқ Фихривонийнинг 900 йиллик юбилейини кенг нишонлаш ҳақида Вазирлар Маҳкамасининг қарори эълон қилинганига ҳали йил тўлмади. Аммо тўққиз гектарли Фихривоний тарихий мажмуасининг қайта бунёд этилишига тўққиз ой кифоя қилди. Буни тасаввур этиш қийин.

Кечагидек асимда: таширфадаги энг ҳаяжонли воқеа — йўлбошчимизнинг сафари

Ушбу фаввора ижодкори Неймат Шарипов

Баҳоуддин Нақшбанд мажмуини зиёрат этишдан бошлангани бўлди. Илгари бирор-бир раҳбар азиз-авлиёлар пойига қадам босармиди? Хўжаи жаҳон — Фихривоний, Хўжа Ориф Моҳитобон, Анжир Фағнавий, Хўжа Али Ромитаний, Бобо Самосий, Сайид Мир Кулол ва Баҳоуддин Балоғардондек етти пир устозларни элига қайта танитиб, тортиқ этганимди? Шундай мард бормиди? Айтадиларки, юрагида иймон кўкармаган инсон авлиёларга яқинлашолмайди. Ўшанда ушбу қадимжоларни кенгайтириш, йил сайин кўпайиб, оқиб келаётган зиёратчиларга қулайликлар яратиш, тасаввуф илмининг буюк асосчиларидан бири Абдуҳалиқ Фихривонийнинг 900 йиллик юбилейига тайёргарлик, Хўжаи жаҳон номидаги боғ барпо этиш,

қабрларини янада обод этиш борасидаги тавсиялар Бухоро аҳлини, бутун Ўзбекистонни руҳлантириб юборганди. Бугун ўша эзгу режалар амалга ошди, ниятлар кўкарди. Узоқ-яқиндан — бутун дунёдан келаётган зиёратчилар Фихривонда қад ростлаган эзгу ниятлар мевасидан, чиройидан баҳраманд бўлиб, қалбларини

таълимотидаги «Ботинан ҳақ бирла, зоҳиран халқ бирла» бўлмоқ равиши юртбошимиз дастуриламалида яшаётган — амал қилаётгани, буни қалбан ҳис этмоқ учун мамлакатимизда кечаётган ўзгаришлар, қурилишлар — жамики ислоҳотлар

моҳиятини англаш, уларга сарфланаётган вақт, маблаг, ташаббус ва ижро ҳақида чуқурроқ ўйлаш лозим.

Ҳазрат Фихривоний юртида — қутлуг зиёратгоҳ хиббонида ўз хаёлларим таъсирида ёлғиз кезарканман, кечаги ёлғонлару бугунги ҳақиқат ўртасидаги масофа бор-йўғи ўн йил, ҳатто ўн беш-йигирма йил ҳам эмас деган тўхтама келаман. Реал қиёсга яқинлашиш учун кечаги рости-ёлгонларни тан олиш керак. Бугунги кунимизнинг баҳоси, аниқ мезони шу бўлади. Қолаверса, Ватанга Ҳақаролик, масъулият деган ўлчамлар ҳам борки, булар ҳар бир кишининг қалбини содиқлик ва жасорат ҳисси билан тўлдирди. Тўғриси,

даги эътиқод ва эҳтиромни яширмай, ушбу улуг ишга бош қўшган ҳар бир кишини дуо қилмоқдалар.

Тезкор замонамиз кишиларини унча-мунча янгилик, шов-шувли воқеалар билан ҳайратга солиш қийин. Бироқ Фихривонда амалга оширилган жасоратни, янгидан қурилган эътиқод уйини бировларни ҳайратга солиш, мақтанаш учун эмас, аждодларимиз, ўзимиз, ўзлгимизга қўйилган ҳайкал, эътиқод рамзи деб биламан.

Халққа қалбан яқин бўлмаган раҳбарнинг иши унмайди, эккан ниҳоли кўкармайди, қурган иморатига офтоб тушмайди. Президентимизнинг кўнглига солинган ҳар эзгу иш жуда тез битида. Нега шундай — бу ҳақда ўйлаб кўрганмиз? Нақшбандия

Хўжаи жаҳон номидаги боғ битмай туриб зиёратчилар оқими кўпаяверди. Овозаси узоқ-узоқларгача етди. Қашқадарёнинг Китоб туманидан пиёда йўлга чиқиб, ҳазрати Хўжаи жаҳонни тавоф қилишни ният қилган саксон ёшли Йўлдош бобо Турсунов Фихривонга етганида Аллоҳга шукроналар айтиб улуг пирнинг ҳоки-пойларини зиёрат қилди. Бу шунчаки сайёҳлик ёки зиёрат эмас, эътиқод йўлидаги риёзат, қалбга ҳуш ёқадиған ибодат эди. Ёки доғистонлик Сакина, Майминат, Испанят бувилар Фихривонга зиёратга келиб, ўзларини жуда енгил, руҳан тетик, покларини қайта-қайта мойиллик сезганлари ҳақида сўзлайдилар. Хуллас, бундай ному-манзилларни санайверсанг — адоғи йўқ. Биз учун муҳими эса юртимизнинг азиз бир гўшаси Фихривон обод бўлди, Хўжаи жаҳон деган

муштга айланади. Шунинг учун ҳам бири кам — яъни, тўрт кунлик дунёда яшаётганимизни унутмаслигимиз лозим. Агар бу қисқалик моҳиятини англаганимизда эди — ҳар лаҳза ғаниматлик касб этар, аввало нафс ғалаёидан устун туриб, ҳар қандай ёлғону майдаликларни четлаб, умримизни беминнат яхшиликка бағишлаган бўлар эдик.

— Бошқа нарса эмас, нега айнан фаввора қуришга аҳд қилдиларингиз?

— Биласиз, сув азал-азалдан поклик рамзи саналади. Сувга қараб туриб ҳам ҳатто покларини мумкин. Йўлбошчимиз Ислоҳ Каримовнинг сўзларини эсланг: «Ободлик кўнғилдан бошланади». Шу табарруқ заминда (Хўжаи жаҳон зиёратгоҳида) айтилган бу сўзлар мақолга айланди, ҳар биримизнинг қалбимизга бориб етди, қалбимиз уйғонди. Хуллас, бунинг сабаблари кўп, муҳими — ниятимиз, қўшган улушимиз

ЁКИ ЭЪТИҚОД УЙИ ҲАҚИДА ЎЙЛАГАНЛАРИМ

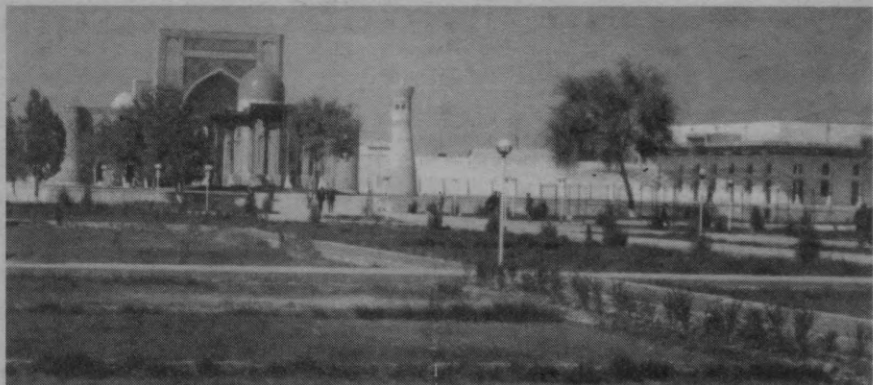
машҳур ном, манзил яна зиёратгоҳга, эътиқод уйи — етти пирнинг азиз остонасига айланди. Улуг бобомизнинг хиббони — пойи остонаси кўзни яшнатади. Айниқса, хиббоннинг чап қанотидаги фаввора жуда ярашиб тушган. Зиёратчилар унинг ёнидан бефарқ ўтишолмайди. Боғни завқланиб кузатарканман, фаввора ёнида тўхтадим: гўзал, гўё қалбини икки қўллаб тутатган ошиқ мисоли гўзал эди. Бу санъат асарини ким қурган, қай бир саховатли инсон бунга ҳиммат кўрсатган?..

Суриштириб билдимки, «Бухороё» ҳиссадорлик жамияти раҳбари Неймат Шарипов савоб ишга бош қўшишдек неқ ниятини жамоадорларига билдирган экан, уни қўллаб-қувватлашди. Жамоанинг саъй-ҳаракати билан Хўжаи жаҳон хиббонида кўриб турганингиз чиройли, кўркам фаввора қурилди. Фурсат топиб

хотис...

Неймат Шарипов камтарлик қилиб жамоаси қатнашган савобли ишлар ҳақида гапирмади. Ҳолбуки, «Бухороё» ҳиссадорлик жамияти Ҳазрат Баҳоуддин Нақшбанд зиёратгоҳида, Чорбақрада, Бухоро шаҳридаги кўпгина янги қурилишларда анча-мунча ҳисса қўшган, ҳизмати сингган. Халқимизда «Авлиёлар ҳизматдан толган» деган ҳикмат бор. Назаримда, бу бежиз айтилмаган. Чамаси, савоб ишларга қўл урган кишиларнинг қалбида шу ҳикмат яшаса ажаб эмас.

Дунёда инсондан бошқа бирор-бир жонли мавжудот йўқки, у тугилгандан то қабрга боргунча яхшиликка, эзгуликка даъват этилса. Ҳар эрта бировга яхшилик талаб уйғонмаган банданинг ишлари унмайди, унда, мева бермайди. Қалбида савоб умидворлиги яшаган кимса

Янги барпо этилган Хўжаи жаҳон номидаги боғнинг умумий кўриниши

туғилиб ўсган қишлоғинг, яшаётган туман, шаҳринг ҳақида қайғуриб, халқ ташвишини чекаётган, оғирини енгил қилишга бел боғлаган йўлбошчимизнинг мададини сезганимда тоғдек суянчага эга бўлар экансан киши. Чунки Ватаннинг бир парчаси, кичик бир бўлаги ҳам Ватан-да!

Неймат ака билан икки оғиз суҳбатлашишни ният қилдим. — Инсон умрининг мазмунини донишлар «тўрт кунлик дунё»да жамулжам кўрадилар, — дейди Неймат ака хотиржамлик билан. — Бу ҳақда кўп ўйганман. Нега беш кунлик эмас, тўрт кунлик дунё? Чунки беш панжани юмсангиз — тугал, кучли бир

ҳеч қачон бировдан кам бўлмайди, ўзини ёлғиз ёки ночор сезмайди.

Фихривондан ана шундай унутилмас таассуротлар билан — савобдан умидвор, яхшиларга ҳавас билан қайтидим.

Ражаббой РАУПОВ,
журналист.
Муаллиф олган суратлар

MUNOSABAT

«Нуқуқ» газетасида чоп этилган Рўзимат Ёқубовнинг «Ноўрин даъво» мақоласини ўқиб, унда кўпчилики кизиқтирган мавзу қаламга олинганнинг гувоҳи бўлдим. Мен ҳам тарих ихлосманди бўлганим учун кўлимга қалам олишга қарор қилдим. Даставвал Хоразмда нашр этилаётган «Муҳофаза» газетасининг пойтахтдаги нуфузли маҳкама ва кутубхоналарга етиб келган нусхаларини кўздан кечириб чиқдим. Эътибор бериб кўрсам, унда Шовот туманидаги Чигатойқалъа кишлоғининг номини ўзгартариш таклифини илгари сурувчи «Лоқайдлик», «Сукут аломати...?» каби мақолалар эълон қилинган экан. Бевоқиф Р.Ёқубовнинг кўмагида яна ўша мавзу ўртага ташланган «Кўбизим нима дейди?!» мақоласи берилган «Муҳофаза»нинг 19-сонини билан танишишга муяссар бўлдим. Кейинги мақола «Нуқуқ» газетасининг 15 сентябрь кунги сониди ҳам чоп этилган экан. Бир мавзу тўғрисида уч марта салмоқли чиқишлар қилинаётгани боис мен ҳам ўзим билган, ўқиганларимдан келиб чиқиб мулоҳазаларимни ўртага ташламоқчиман.

Мамлакатимиз мустақилликка эришгач, соёқ тоталитар тизим даврида жойларга қўйиб ташланган номларни тузатиш ишлари жонланганди. Эслаб кўрадиган бўлсак, деярли барча ҳудудларда шўро мустақиллаштирилган эслатувчи номлар бўлар эди. Хатто сьездлар, партия ва коммунистик гояларни ёдга солувчи сўзлар салобатли номларга айланганди. Жамоа ҳужалиқларига ҳамда кўча-хўбонларга, идора ёки ташиқлотлар ҳамда қўш мақсатлироғи узоқ йиллар шўро тизимида раҳбарлик қилган шахсларнинг номлари қўйила бошлади. Авра-астари ағдариб қаралса, ўша кишиларнинг кўпчилиги соёқ тизимга содиқлик билан хизмат қилган, шўролар мафкурасини жон-жаҳди билан ҳимоя этган кишилар бўлиб чиқди. Ҳазирлар Маҳкамасининг 1996 йил 31 майдаги «Ўзбекистон Республикасида мамурий-ҳудудий бирликлар, аҳоли пунктлари, ташиқлотлар ва бошқа топонимик номларни тартибга солиш тўғрисида»ги қарори қабул қилинган, бу борадаги ишларда масъулият қўлайди. Айрим сохта буюклар номидан воз кечиди. Хатто умумтаълим мактабларидан ёппасига бу номлар олиб ташланиб, факат сон билан аталадиган бўлди. Бироқ юқорида тилга олинган қарор моҳиятини теран англаган ҳолда тарихий ҳақиқатга ёндоқиш зарурлиги ҳам унутилгани йўқ. Демокриман-ки бу қарор ижросини таъминлайман деб, асрлар давомида аталиб келинган унутилмас номларни «чиқит-га-чиқиршдан мутасаддилар ўзларини тийдилар.

Хитой, Қипчоқ, Қатағон, Барлос, Чигатой номи билан аталувчи қишлоқлар Иттифок даврида компартия даргаларининг исм-фамилиялари билан алмашган бўлса-да, барибир ҳалқимиз бу ерларни ўзининг қадимий номлари билан атаб, ўз қўниқмаларини тарки одат қилмаганди.

Шовот туманидаги Чигатойқалъа кишлоғини мен яхши биламан. Бу ерда кўп бўлганман. Қадрдон дўстларим шу ерда яшайди. Илгари бу қишлоқ Ленинобод қишлоқ совети деб аталганда ҳам одамлар «Чигатойқалъа» деганининг гувоҳи бўлганман. Бу ҳудуд номини янгики билан алмаштириш даъвоси билан чиққан қаламаш Тузалбой Раҳимбоев таъкидлаганидек, бу қишлоқ ҳақиқатан ҳам мўғул императори Чингизхоннинг зурриёди Чигатойнинг номи

ўринли бир савол туғилади. Хўш, агар Чигатой ўз мулкига келиб ҳукм юритмаган экан, унда у қандай қилиб ўз номи билан аталувчи қалъалар бунёд этди. Тарихчиларнинг ёзишча мўғул хонликлари қалъалар тиклайдиган бунёдкор эмас, балки бузғунчи ҳукмдорлар бўлишган. Улар фақат талаган, яқсон қилган.

Абулғози Баҳодирхон (1644-1664 й.) даврига келиб Хоразмда ўзбек уруғларини деҳқончилик қилишга қўлай ҳудудларга кўчириш давлат ислохоти тарзида қўлайди. Бу Анушахон замониди ҳам давом эттирилган. Хиванинг бу ҳукмдори Шохобод арнаси (бу сўз канал маъносини англатади. Тарихда шундай аталган) учун ҳам шундай қолдирди)ни қаздириб, унинг ёнида, аниқроғи

ҳудудларда ўзбек уруғлари жойлашиб, деҳқончилик билан шугуллана бошлади. Шовот туманидаги Каатқалъа аҳолиси Шимолий Хоразмдаги Беруний туғилиб ўсган қўна Каат шаҳридан, Чигатойқалъа одамлари эса Султон Вайс тоғи этакларидан кўчириб келтирилган. Бу каби ўзбек уруғларини кўчириш жараёни Мунис ва Оғаҳийларнинг шохидлик беришича XVIII аср охири ва XIX аср бошларида ҳукмронлик қилган Мухаммад Раҳимхон II даврида ҳам давом этган.

Биз тенги ёш зий ёҳли Рўзимат Ёқубовни забардаст тарихчи сифатида ўзимизга устоз деб биламиз. Тафаккуримизга ҳам коммунистик гоялар соя ташлаб турган бир замонда, яъни

ЧУМЧУҚ СЎЙСА ҲАМ...

билан боғлиқми, деган саволга аниқ жавоб бериш фурсати етган менимча. Аслида, бу мавзуга кўлдан бўён кизиқиб келардим. Шовотлик дўстларимдан бири: «Нима учун бизнинг қишлоқ Чигатойқалъа деб аталади?» деб савол берганида, мен ўқиган, билганларимни айтиб, тушунтиргандим. Ўша пайти маҳаллий матбуотда бу ҳақда мақола бериш ниятим ҳам йўқ эмасди.

«Чигатой» сўзининг лугавий маъносини ҳусусида тўхталганда Абу Райҳон Берунийдек буюк алломадан ўтказиб, бир сўз дейишга ожизмиз. Улуг энциклопедист олим ўзининг «Қонуний Масъудий» (Тошкент, «Фан» нашриёти, 1968 йил, Беруний, «Танланган асарлар») асарида «Чигатой — тоғнинг қуёш қақчадиган томони», — деган фикрни қайд этди. 1997 йил Тошкент Давлат университети нашриётида чоп этилган профессор Норали Норбоевнинг «92 бовли ўзбек эли» рисолисида ўзбек қабилиси ва уруғлари ҳақида сўз юритилган экан. Домла ҳам китобининг 66-бетиди Беруний хазратларининг ўша фикрларини тўла тасдиқлаган: «Чигатой» сўзининг этимологияси маъноси «тоғнинг қуёшга қараган, тоғ ёнбағри» деган маънони англатади», деб ёзади муаллиф.

«Кўбизим нима дейди?!» мақоласи муаллифлари биргана Зарифбой Дўситовнинг фикрига асосланиб, ойини этак билан ёлмоқчи бўлган кўрадиладар.

Хива тахтининг ҳукмдори ва туркийшунос олим Абулғози Баҳодирхон ўзининг «Шаҳраи турк» асарида ёзади: «Чингизхон Мовароуннахр ва Хуросоннинг баъзисини, билоди уйғур ва қошғар, Бадахшон, Балх, Ғазнин то Синд сувига аңа (Чигатойга — изоҳ Р.О.ни.) бериб эди. Бу айтилган вилоятнинг ҳеч қайсиси-га ўзи борган йўқ...»

Бу сўзлар мулоҳазаларни тиниклаштиради. Чигатой ўзига тегишли мулкка келмасдан Мўғулистонда туриб даври-даврор сургани бошқа битиклар-да ҳам таъкидланади. Шу ерда

қўйи қисмида Каатқалъани, Ануш арнасини бунёд этиб, ёнида Чигатойқалъани тиклайди. Бу Чингизхоннинг ўғли Чигатойхондан сўнг деярли 500 йил ўтган, амалга оширилган хайрли ишдир. Чигатойқалъа, мўғул Чигатойхоннинг эмас, балки, Анушахоннинг мулки бўлгани учун ҳам Хива тахтига хон сайди чоғида шу қалъанинг қозиси, имоми ёки ҳокимидан бириси иштирок этиши аниқ тарзига айланган. Хонни оқ қизига ўтказиб, қўтариш пайтида тўшаманинг бир учини ана шу қишлоқ вақили кўтарган. Бу сўнгги Хоразм хони Саид Абдулло даврига, яъни 1918 йилгача давом этган.

Тўғри, ўтмиш манбаларида Мовароуннахр Чигатой улуси деб тилга олинган. «Мовароуннахр» сўзининг лугавий маъносига эътибор берилса, «Икки дарё ораллиғидаги ер» деган тушулчани беради. Демак, шундай экан, жўғрофий бирлик ҳисобидан Хоразмнинг Чигатойқалъа қишлоғи жойлашган ҳудуд Мовароуннахр таркибига кирмаган. Темур авлодлари бўлмиш Шохрух, Хусайн Бойқаро мулки саналган Хуросон дея номланмиш жўғрофий бирлик ичига кирса-да, аслида Хоразм минтақаси деб аталиб келинаверган. Чигатой тирикчилигида Амударёнинг жанубий томонидаги ерлардан факатгина Хивани, шимолий томонидан эса Каатқалъани ўз мулкига қўшиб олган, холос. Шимолий ва жанубий Хоразмнинг жуда катта қисми Жўжи улуси ҳисобланган. Агар ака-ука Жўжи ва Чигатойнинг Қўна Урганчин олиш истагида бир-бири билан қандай мurosасиликка бoргани-ю, бу тортишув натижасида Хоразм пойтахтининг на санга, на манга етсин, қабилида қули қўққа созурилгандан воқиф бўлганида эди, муҳтарам устозларимиз ўзларининг ноўрин иттифоқларини чўзмаган бўлар эдилар.

Абулғози Баҳодирхон ва Анушахон замониди асарият ўзбек уруғлари Амударёнинг жанубидаги ерларга кўчирилди. Қўниротдан тортиб то Даргон Отагача бўлган

1992 йили Хоразм вилоят матбуот бошқармасининг «Хоразм» тахририят-нашр бўлимида «Жалолиддин Мангуберди» китобининг чоп этирилиши жуда катта воқеа бўлган эди. Биз бу китобни ички бир чанқоқ билан ўқиб чиққан эдик. Абулғози, Зардушт, Амир Темур каби зотлар шахси билан танишувимизда у кишининг ҳиссаси катта. Рўзимат ота қон кечи, уруш кўрган одам. Бу инсоннинг ҳали ҳам вилоят архив бўлимига раҳбарлик қилиши билан бирга, муҳим тадқиқотларни давом эттираётгани таҳсинга лойиқ.

Шу ўринда айтиш керакки, бундай ёши улуг, хизмати элга синган инсонларга гапни эҳтиёт бўлиброк, кўнгилга тегмайдиغان қилиб айтиш ўринлидир. Тегишли мутасаддилар қолиб, кекса тарихчининг сукунатни бузиб, сўз айтгани таҳсинга сазовор.

Ҳоҳ «Нуқуқ», ҳоҳ «Муҳофаза» газетаси бўлсин, факат бир хил мавзуда чиқишлар қилмасдан тарих борасидаги баҳс-мунозаралар учун ҳам ўрин ажратаётганидан хурсанд бўлдим. Лекин бу борадаги чиқишларда «тўртинчи ҳокимият» вакилларининг фикри асосий нуктаи назарга айланиб қолмаслиги керак. Донулар чумчук сўйса ҳам қассоб сўйсин, деганларидай бу борада кўпроқ тарих илми мутахассисларининг сўз юритгани маъжус.

Сўзининг интихосида жойлар топонимияси билан қизикган ўртоқларга Н.Носировнинг «92 бовли ўзбек эли», А.Ю.Аюбовскийнинг «Ўзбек халқи этногенези ҳақида», Ҳасан Ато Абушийнинг «Туркий қавмлар тарихи», Т.Р.Жданковнинг «Қорақалпоқларнинг этнографияси ва тарихи», В.Бартолднинг «Туркистон тарихи» ва шунингдек Беруний, Абулғози, Мирзо Улугбек, Бўрибой Аҳмедов, Камол Мамбетов қабиладарнинг тарихий асарларини синчиклаб ўқиб-ўрганишларини тавсия қиламан.

Ромон ОТАЖОНОВ,
журналист

MULOHAZA

СУДЛАНГАН БОШҚАРУВЧИ

«Пахтабанк» акционерлик тижорат банкининг Денов бўлими бошқарувчиси Исомиддин Худойкулов 2002 йил май ойида бюджет тўловларини тўлашда камчиликларга йўл қўйганлиги учун туман прокуратураси томонидан МЖТКнинг 175²-моддаси 2-қисми билан жавобгарликка тортилган. Бироқ у бундан тегишли хулоса чиқармади.

И.Худойкулов ҳукуматнинг 2002 йил 30 декабрдаги 73- қарорига риоя этмаган. Молия вазирлиги ва Марказий банк бошқаруви томонидан бюджет ҳисобидидаги таъшилот ва қорхоналарга иш ҳақи ҳамда бошқа харажатлар учун 2003 йил 1 январгача молиялаштирилган маблағни 15 январга қадар банк нақд пул ҳисобидида тўлаши зарурлиги ҳақида қўрсатма берилган. И.Худойкулов эса ана шу қатъий талабга риоя қилмаган. Шаҳсан унинг айби билан туман ХТБга 71.944.000, Хайрабод педагогика коллежига 8.556.000, 67-мактаб-интернатга 3.335.000, 2-гурӯхонага 2.471.000, агротижорат коллежига 1.219.000, бизнес мактабига 312.000 сўм, жами 87.838.000 сўм пул берилиши асосида равишда кечиктирилган. Айни пайтда неғадир бошқа қорхона ва ташиқлотларга 29.155.000 сўм йўналтирилган. Денов туманларо прокуратураси шунга ўхшаш хатти-харажатлари учун И.Худойкуловни Жиноят кодексининг 205-моддаси 2-қисми «а», «в» бандлари ҳамда 184¹-моддаси 3-қисми билан айбдор деб топади.

Жиноят ишлари бўйича Денов туман суди (М.Ҳакимов расмиллигида) мазкур ишни жорий йил июнь ойининг 20-кунда мазмунан қўриб, И.Худойкуловнинг айбидан ЖКнинг 205-моддаси 2-қисми «а» ва «в» бандларини чиқариб ташлайди. Унинг ҳаракати ЖКнинг 184¹-моддаси 3-қисмида 4-қисмига қайта малакаланади. Оқибатда И.Худойкулов ЖКнинг 184¹-моддаси 4-қисми билан айбдор деб топилади.

Суд жазо тури ва миқдорини белгилашда унинг қилмишидан чин дилдан пушаймонлиги, воғеа этмаган фарзандлари борлиги, илгари судланмаганлиги, ихобий тавсияномага эга эканлиги ва ҳоказоларни инобатга олиб, унга жарима билан боғлиқ жазо тайинлашни лозим топади.

И.Худойкуловга энг кам иш ҳақининг 50 баравари, яъни 226.750 сўм жарима солинади. У жаримани тўлаган.

Ахбалчанарли жойи шундаки, судланувчининг ушбу жинояти сабаблари ва уни содир этишга имкон берган шарт-шароитларни бартараф этиш тўғрисида юқори ташиқлот — «Пахтабанк»нинг Сурхондарё вилоят бошқармасига на тергов органи томонидан тақдимнома, на суд томонидан ҳусусий ажрим йўлланган. Бу ҳуқуқ воқеа ҳодимлардан сир сақланмоқда.

Агар жамоада ушбу жиноят сабаблари ошқора муҳокама этилиб, келгусида бундай ноҳуш ҳолатларнинг олдини олиш чоралари қўрилганда эди, балки бундан бошқалар ҳам хулоса чиқарган бўларди.

Қурбон ЖўРАНАЗАРОВ,
«HUUQUQ» мухбири

AFSUS

ОТВАЖНОСТЬ...

УЗР

Бўлиб ўтган воқеа хусусида Қобул АТАЕВ шундай дейди:

«2002 йил февраль ойининг охири кунларида кечқурун ишдан келсам, уйда ҳеч ким йўқ, ҳатто ҳеч вақо қолмаган экан. Қўшнилар: «Сиз ишда вақтингизда бир оқ сочли киши «КамАЗ» машинасида келиб, болаларингизни йиғлатиб, барча мол-мулкнингизни хотинингиз билан биргаликда қўчириб олиб кетди», — деб айтишди. Кейинчалик билсам, у Урганч туманидаги «Пахтакор» ширкат хўжалигининг 5-бўлимида яшовчи Хусин Эрназаров деган кимса экан...».

Қобул Атаевнинг бир кечада сочи оқарди. Уни қўйнаётган нарсани хотинининг бор-будини ташиганча кетиб қолгани ҳам эмас, балки ўз пушти камаридан бўлган болаларидан ажраб қолаётгани эди. Ахир ҳеч замонда Хусин Эрназаров эсини таниб қолган 14 ёшли Фуломжон ва 12 яшар Гузалхонларга ўз отасиники меҳр бера олармики?!

Фуломжон АТАЕВнинг тушунтиришидан:

«Анов хотин (ҳатто она дейишга ҳам тилим келишмайди) синглим билан мени йиғлаб қаршилиқ кўрсатишимизга қарамай уйимиздан олиб кетди. Хусин деган кишини кўрсатиб: «Энди сизларнинг дадангиз шу одам бўлади», — деди. У одамни дада дейишимизга мажбур қилди. Бундай ҳўрликка чидаб ётгандан кўра, кетиб ҳақиқий дада-

мизни топганимиз маъқул деганча синглим Гузал билан дараза оша кўчага чиқиб қочмоқчи бўлдик. Сени қўлиб, ушлаб олишди. Сўнг уч-тўрт кун уйга қамаб қўйишди-ю, Нукусга — тоғамлариникига олиб бориб қўйишди...».

Қобул АТАЕВ фикрини давом эттириди:

«Фарзандларимни излаб-излаб, Нукусдан — Санобарнинг ота-онасиникидан тоғдим. Вақтида борган эканман. Йўқса уларни фарзандга зор оилаларга ёки «Меҳрибонлик уйи»-гами бериб юбормоқчи бўлиб туришган экан».

Хуллас, болалар отаси Қобул Атаев бағрида яшай бошлайди. Уларни ўзи билан олиб қолмаган аламзада Санобар Фуломжон билан Гузалхонларнинг на туғилганлик ҳақидаги гувоҳномасини, на ўқув дарслиги-ю, кийим-кечакларини берган. Вилоят давлат солиқ бошқармаси раҳбарияти бу аёл ва унинг янги норасмий эри Х. Эрназаров ахлоқ меъёрларига зид ҳатти-ҳаракатларни содир этганиликлари сабаб икковини ҳам ишдан бўшатибди. Шунингдек, вилоят давлат солиқ бошқармаси раҳбарияти Фуломжон ва Гузалхонларни ўқув дарсликлари билан таъминлайди. Бироқ масаланинг чигал томони шу эдики, Санобар Қўжоров ва Урганч туман Чўлобод посёлкасидаги 2/5 уй 3-хонадонининг қалити ва ҳужжатларини ҳам олиб кетган эди.

Қобул Атаев болалари билан отаси Жуманиёз буюнида яшашга мажбур бўлади.

2002 йил 18 ноябрда фуқаролик ишлари бўйича Урганч шаҳар суди қарорига мувофиқ Қ. Атаев ва С. Қўжорова ўртасидаги никоҳ бекор қилинади ва фарзандлари отаси қарамоғида қолдирилади. Шу йилнинг январь ойида Санобар апелляция тартибиде мурожаат қилиб, фуқаролик ишлари бўйича вилеят судига шикоят-ариза ёзади. Халқаро болалар конвенциясидан қитаталар келтириб, ўғли ва қизи ўзининг тарбиясида қолдири-

Қ. АТАЕВ тушунтиришидан: «Мен Чўлободдаги квартирамизга борсам Зулхумор Нуриллаева деган аёл менга: «Мен сени танимайман. Бу уйни ҳақиқий эгасидан сотиб олдим», — деб ўшқирди. Шундан сўнг яна суд маҳкамаси эшигини чертишга мажбур бўлдим. Судга тақдим қилиш учун маълумотнома олиш истагида Файбук кишлоқ фуқаролар йиғини раиси О. Қаландаров ва унинг қотибаси Рима-жон Назаровага учрашдим. Улар «Сен бу уйда яшамагансан», — деб аризамни эшитишни ҳам истамади. Урганч туманлараро проку-

ратурасига ариза билан мурожаат қилганимиз, яхшиямки, бу идора раҳбарлари судда ишнинг менинг фойдамга ҳал қилинишига ёрдам беришди».

Отдан тушса ҳам эгардан тушгиси келмаётган С. Қўжорова фуқаролик ишлари бўйича вилеят судига яна шикоят ёзади. Унинг бу шикояти апелляция тартибиде қўриб чиқилаётган пайтида кўз қўриб, қуллоқ эшитмаган тухматларни Қ. Атаев бошига ёғдиради. «Мени суд биносиде урди, ҳақорат қилди», — дея собик эри устидан ҳўққни муҳофаза қилувчи идора-ларга арзнома ёзади. Гувоҳ сифатида уй хариждори Зулхумор Нуриллаевани кўрсатади. Ўз навбатида З. Нуриллаева ҳам бўхтон ёғдиришдан қўрқ қолмайди. «Қизим Малочахатни Қ. Атаев суд мажлисидан қи-қиб келаетганида урди», — дея тегишли маҳкамаларга ариза билан мурожаат қилади. Шубҳасиз, унинг гувоҳи Санобар Қўжорова бўлади.

Хўққ-тартибот идоралари текши-риб, бу вазларнинг асоссиз эканини аниқлайди. Суд-тиббий эксперт-изаси ҳам С. Қўжоровани текши-рувдан ўтказиб, ҳеч қандай, ҳатто енгил тан жароҳати ҳам олмаганини исботлайди.

«Қобул Атаев — олий маълумот-ли, ақлли-хўшли йигит экан, — дей-ди Хоразм вилеят Болалар ташки-лоти раҳбари Зумрад Матчонова. — Вилеят «Мадад» сўғурта агент-лигида мутахассис бўлиб ишлар экан. Унинг фарзандлари бироз руҳий тушқунликка тушиб қолган. Негаки, мактаб ва кўча-кўйда тенг-қурлари «Сенинг онанг дадангни ташлаб, ўйнаши билан қочиб кет-тибди» деб қалақа қилмоқчи бўлар-канлар. Болалар бундай пайтда бир неча кун ўқишга бормай, тушқун кайфиятда уйда ўтираркан».

Ҳадеб Санобарни қоралайвер-масдан, ишқ-муҳаббат каби буюм-тушунчалар нуқтаи назаридан қараб, ҳар ким ҳоҳлаган одами билан яшаш ҳўққига эга эканини ҳам унутмайлик деа соволомиз гу-рунқ қилдим Зумрад аюла. У эса

бахт-саодатни раво кўрганида, бош-панасини гирромларча сотиб юбо-риб уларни азобга қўймас эди...».

Шу йилнинг 18 июнь куни фуқаро-лик ишлари бўйича Урганч туман суди Қ. Атаев фойдасига қарор чи-қариб, С. Қўжорова билан М. Ёку-бова ўртасида тузилган хонадон олди-сотида шартномасини бекор қилди. Қарорда жойга Қ. Атаев ва унинг болалари қиритилиб, ундан М. Ёкубова ва З. Нуриллаеваларнинг чиқарилиши таъйидланди. Суднинг бу қароридан норози бўлган Санобар қарши шикоят тақдим этади.

Фуқаролик ишлари бўйича виле-ят судида 30 сентябрь куни ушбу ариза апелляция тартибиде қўриб чиқилиб, Урганч туман судининг қарорини ўзгаришсиз, ўз кўчиде қол-дириш тўғрисида қарор қилади. Алалхусус, адолат озини-қўлни тан-тана қилади. Дарвоқе, озми-қўлми дейишимизнинг боиси шунки, суд қарори ҳали ижро қилингани йўқ. З. Нуриллаева ва унинг қизи Малочахат халигача унда яшаб келмоқда-лар. Саргардон Атаевлар эса ўз уйига эмин-эркин кириб, осуда тур-муш кечириш орзусидалар. Ўз туқ-қан онасидан меҳр қўра олмаган, бир пайтлари уларни тирроқча зор қилишларга бериб юбормоқчи бўлган, туғилганлик ҳақидаги гу-воҳнома, кийим-кечак ва ўқув дар-сликлари бермагани етмаганидек, бошпанасини ҳам сотиб юбориб, узок вақт моддий ва маънавий азоб-ларга қўйган Санобар Қўжорова ҳақида фарзандлари Фуломжон ва Гузалхонларнинг шундай фикри бор экан: «Бизга ўзини ўйлаган она керак эмас. Бир неча йилдан буён иссиқ-совғимиз билан ўзимиз оворамиз. Бу аёлни «она» дейишга ҳам тилимиз бормайди».

Фарзандларнинг ўз туққан она-си тўғрисидаги бу анчик ҳўлосасини изоҳлашга тил ожиз. Шўнчун учун бунга жавобини азиз муштарияла-римиздан кутганимиз маъқулроқ.

Эрпўлат БАХТ,
«HUQUQ» мухбири

2003 YIL — OBOD MAHALLA YILI

ЮТУҚЛАР КАФОЛАТИ

Асака туманидаги «Коратепе» кишлоқ фуқаролар йиғинининг худуди катта, Фарғона вилеятининг Кува тумани билан чегарадош. Унда 6 та маҳалла фуқаролар йиғини бўлиб, 3200 та ҳўжалик, салкам 20.000 аҳоли истиқомат қилади.

Мамлакатда кучли давлатдан кучли фуқаролик жамиятини барпо этиш қизгин тус олган экан, йилдан-йилга ўзини-ўзи бошқариш органларининг ваколати кенгайиб, маъсулйат ва жавобгарлиги ҳам ошмоқда.

Қандай янги қонун, фармон, қарорлар қабул қилинган бўлса, уни фуқароларга халқчил тарзда етқа-зиш биринчи галдаги вазифамиз ҳисобланади. Шу жиҳатдан ҳам иш режамизда прокуратура, ИИБ, жа-моат ташкилотлари, оила, жамоат-чилик билан узвий ҳамкорлик асо-

сий ўрин тутайди.

Таъкидлаш жоизки, кишлоқ фу-қаролар йиғини қошида ташкил этилган ҳўққий билимлар универ-ситети ишчимизда қўл келмоқда. Унда 52 нафар тингловчи бўлиб, машғу-лотларни ўтказишга туман проку-рори бошлиқ қатор тажрибали ҳўққушўнослар тақлиф этилган. Ҳар бир машғулот тингловчиларда кат-та қизиқиш уйғотмоқда. Чўнки на-зария билан ҳаётий мисоллар муш-тараклигида ўтказилган машғулот-лар самарали бўлаяпти.

Бизнинг худудда 2002-2003 йил-

лар мобайнида эълон қилинган амнистия туфайли 17 нафар маҳ-кум муддатидан олдин озодликка чиқди. Уларнинг ҳар бири билан прокуратура, ИИБ ва ҳокимият қошидаги кўнчима маркази томо-нидан алоҳида иш олиб борилди. Жўмладан, 16 нафари иш билан таъминланди.

Вояга етмаган ёшлар ўртасида жиноятчилиқнинг олдини олиш учун ҳам кўп ишлар қилинмоқда. Туман прокурори ташаббуси билан ҳар бир мактаб ва лицей қошида ИИБ нозирлари назорати остида спорт тўғараклари ташкил этилган. Улар-га қўлпаб ўсмирлар жалб этилган.

Худуддаги «Бобур» ширкат ҳўжа-лиги бошқарувининг бу борада олиб бораётган иши ҳам диққатга сазо-

вор. Бошқарув раиси А. Парпиев-нинг ташаббуси билан «Қурама» маҳалласидаги дам олиш маскани ёнида ҳўжалик кўчи билан ниҳояси-га етказилаётган 15.000 ўринли ста-дион қурилиши бунга мисол бўла олади.

2003 йилнинг «Обод маҳалла йили» деб аталиши биз маҳалла фаолларини беҳад қувонтирди. Биз-нинг кишлоқ фуқаролар йиғинида ҳам ушбу дастур бўйича ибратли ишлар қилинапти.

1998 йилдан буён вилеят ҳокими ташаббуси билан ҳар йили «Анди-жончи гуллар вилеятга айлан-тайлик» мавзусида ўтказиб кели-наётган санъат ва меҳнат фести-вали ёшларни ўз юрти, маҳалласи-га муҳаббатли қилиб тарбиялашда

муҳим аҳамият касб этмоқда.

Кишлоқ фуқаролар йиғини то-монидан футбол, волейбол, шах-мат ва таэквондо бўйича ўтказила-ётган хотира турнирлари ёшларни ота-оналари билан садқатли бўлиш руҳида тарбиялашда асосий омил бўлаяпти. Таъкидлаб ўтилган фикр-ларнинг таъдиги сифатида айтиш мумкинки, бизда вояга етмаганлар ўртасида 2000 йилдан буён бирон-та ҳам жиноят содир бўлгани йўқ.

2000 йилда худудда жиноятлар сони 25 та бўлган бўлса, 2001 йил-да 13 та, 2002 ва 2003 йилларда 6 таданми ташкил этди. Таъкидла-моқчиманки, қаерда қонун устувор-лиги таъминланган бўлса, ўша жой-да кўрсаткичлар ижобий бўлиши табиий ҳолдир.

Орифжон ТУРҒУНОВ,
Асака туман «Коратепе»
кишлоқ фуқаролар йиғини раиси

«HUQUQ» ИЙ маслаҳатхона

E-mail: huquq@infonet.uz

133-82-34, 133-98-82

ЯРИМ ЙИЛМИ, БИР ЙИЛМИ?

Ўқини битиргач, туманимиздаги бир хусусий корхонага ишга кирган эдим. Лекин у ерда кўп ишловмадим. Сабаби, орадан ҳеч қанча вақт ўтмай корхонага янги директор тайинланди. Уқини билан қиқшоқмай, ишдан кетишга мажбур бўлидим. Аммо ишдан кетаётган пайтда менга меҳнат дафтарчаси беришмади. Нега бермайсизлар деб сўрасам, ҳеч бўлмаса ярим йил ишлаганимда беришимиз мумкин эди дейишди. Шу тўғрисида?

Д.ХАСАНОВ,
Жиззах вилояти

Иш бевури корхонада беш кундан ортиқ ишлаган барча ходимларга меҳнат дафтарчаси тутиши шарт. Агар ходим ишга ўриндошлик асосида олинган бўлса, унда меҳнат дафтарчаси тутилмайди.

ИМТИЁЗ БЕРИЛАДИМИ?

Мен аввал 23 йил давомида «Союзпечать» ва туман алоқа бўлимида раҳбарлик лавозимларида ишлаганман. Кейин бошқа ишга ўтганман. Менга телефон ҳақини тўлашда қандай имтиёзлар берилади? Эшитишимча, биз каби ходимларга ойлик телефон ҳақи бепул эмиш. Шу ҳақда тушунча беришларингизни сўрайман.

Кудрат САНАЕВ,
Нуробод тумани

Мазкур савола «Ўзбектелеком» акциядорлик компанияси бош директори Х.МУҲИДИНОВ жавоб беради:

Телекоммуникация хизматларидан фойдаланганлик учун ҳақ тўлашда ҳукумат қарорлари билан ҳеч қандай имтиёзлар белгиланмаган.

Ўзбекистон Алоқа ва ахборотлаштириш агентлиги тизимидаги корхоналарда узок вақт меҳнат қилган ва нафақага чиққан ходимларга алоқа хизматидан фойдаланишда имтиёзлар берилиши масаласи ушбу шахс нафақага чиқишдан олдин меҳнат қилган алоқа корхонасининг жамоа шартномасига асосан қўриб чиқилади.

Ҳар бир шахснинг меҳнат ҳуқуқларини ҳимоя қилиш кафолатланади, бу ҳимоя меҳнат тўғрисидаги қонун ҳужжатларига риоя қилиниши текширувчи ва назорат қилувчи органлар, шунингдек меҳнат низолатини қўрувчи органлар томонидан амалга оширилади.

(МКнинг 8-моддаси)

АГАР ИШЧИ ҚАРЗДОР БЎЛСА...

Мен 2001 йилдан ишлаб чиқариш корхонасида директор бўлиб ишлаб келаман. Ходимларимизга иш ҳақини доим ўз вақтида тўлаб келамиз. Лекин яқинда корхонада аудиторлик текшируви ўтказганимизда битта ходимга ҳисоб-китобларда йўл қўйилган камчиликлар оқибатида ортиқча пул тўлангани аниқланди. Агар биз ушбу ортиқча тўланган пулни ходимнинг келгуси ойдаги иш ҳақидан ушлаб қолсак, ноқонуний бўлмай-дими? Чунки бу ҳақда ходимга айтсак, у шунча вақт ўтиб кетди, энди ушлайсизларми деб жанжал кўтараяпти.

М.ШАРОФИДДИНОВ,
Тошкент вилояти

Ҳисоб-китобда хатолар туфайли ходимга ошиқча тўланган пулни ушлаб қолишда ушбу ходимнинг розилигини олиш талаб қилинмайди. Бироқ, бундай ҳолатда икки жиҳатга эътибор бериш лозим:

— агар нотўғри ҳисобланиб ҳақ тўланган кундан бошлаб бир ой ўтмаган бўлса, иш бевури ушбу ҳақни ушлаб қолиш ҳақида фармойиш беришга ҳақли;

— агар бу мuddат ўтиб кетган ёки ходим бошқа ишга ўтган бўлса ва берилган ошиқча ҳақнинг ушлаб қолинишини асоссиз ёки микдорини нотўғри деб ҳисобласа, у ҳолда ушбу сумма суд тартибиде ундирилади.

АГАР КЎЧАДА ҚОЛСА...

Мени 1997 йили Токсикент шахрига ишга қақиршиб, хизмат уйи ҳам беришган эди. Лекин шу йилнинг бошларида бошқа ташкилотга ишга ўтганимдан сўнг бу уйдан чиқиб кетишимни талаб қилишяпти. Менинг тўрт нафар фарзандим билан кўчиб ўтадиган уйим йўқ. Шунинг учун соёқ иш жойимдагилар мени бу уйдан ҳайдаб чиқаришга ҳақлими?

К.МУҲАММЕДОВ,
Тошкент шахри

Уй-жой кодексига белгиланган талабга (75-модда) кўра, хизмат турар-жойлари меҳнат шартномасининг амал қилиш мuddатига ёки хизмат даврига, сайлаб қўйилган лавозим мuddати тугагунга қадар берилади. Шу боис хизмат даври тугагандан кейин хизмат уйи ҳам бошқа турар-жой берилмасдан олиб қўйилади. Агар хизмат турар-жойини бўшатиб беришдан бош тортилса, унда уйдан қўчириш суд тартибиде амалга оширилади. Лекин қонун айрим тоифадаги шахсларни хизмат уйдан қўчиришда бошқа турар-жой беришни ҳам кўзда тутди. Бундай тоифадаги шахсларга:

— I ва II гуруҳ ногиронлари;

— 1941-1945 йиллардаги уруш қатнашчилари ва байналмилалчи жангчилар;

— ногирон фарзандлари бўлган оилалар;

— тарбиячи ота-оналар (улар ишлаётган болалар уйи

тугатишдан такдирда);

— хизмат турар-жойи берган ташкилотда камида ўн йил ишлаган шахслар;

— эгаллаб турган лавозими муносабати билан турар-жой берилган бўлиб, лавозимидан бўшатишдан, лекин турар-жойини берган ташкилот билан меҳнат муносабатларини узмаган шахслар;

— штат қисқариши ёки иш хусусиятининг ўзгариши ёхуд ташкилот туғатилиши муносабати билан меҳнат шартномаси бекор қилинган шахслар;

— ўзи ишлаган ташкилотдан пенсияга чиққан ходимлар;

— хизмат турар-жойи берилган шахс вафот этганда унинг оила аъзолари;

— воёга етмаган фарзандлари билан бирга яшаётган ёлғиз шахслар.

ESSIZ UMR...

— Болам, оч юрмагин, тушликка уйга келгин, қозонда овқат бор, — онаси ишга ошиқётган ўғлига яна тайинлади. Сапарбой онасининг меҳр тўла кўзларига боқиб жилмайди.

— Ҳўп, ҳўп онажон, албатта келаман. Онаси қия очик эшикдан ўғлини кўздан узоклашгунча кузатиб турди, шундай ўғли борлигидан факрланди. Сапарбой болалигида «Катта бўлсанг ким бўласан» деб сўрашса, «милиционер бўламан», дея жавоб беради. Онаси «худо хоҳласа» деб қўяди. Мана энди шундай кўнларга етказган яратганга шукрона айтади. Ўғли Ички ишлар вазирлиги академиясини тамомлаб, Кегейли тумани ички ишлар бўлимига ишга келди. Иши масъулиятли, кечани-кеча, кундузни-кундуз демайди. Бунининг онаси ҳам тушунади.

ФАРАТ УЙКУСИ

Уша кун тушдан сўнг она ишдан уйига қайтган, дарров ошхонага йўналди, қозонга қаради — овқатга қўл ҳам урилмаган эди. Ўғлининг ишхонасига кўнрок қилди.

— Алё, тани-жонинг соғми? Ишнинг ҳам бор бўлсин, болам, абетта келмасан-ку? Кечки овқатга келгин, ҳўпми? Ўғлидан «ҳа» жавобини эшитган онанинг кўнгли жойига тушгандай бўлди.

Сапарбойдан эса тонга қадар ҳам дарак бўлмади. Онаси ўғлининг йўлини пойлаб тўни билан мижжа қоқмади. Тонг отарда эса ўғлининг олдида машина тўхтади. Ундан милиция формасидаги кишилар замишди Сапарбойнинг жонсиз танасини тўширишди. Машуум хабарни эшитган онанинг юрак тубидан отилиб чиққан фарёд кўкка ўрлади...

Манас Нуқусга келиб ногиронлик нафақасини олган, сигарета олгани бозорга кирди. Бозорда икки танишини учратиб қолиб, саҳийлиги тутиб кетди. Журалари билан «киттай-киттай» қилиб, пешиндан сўнг Кегейлига, синглисининг уйига қайтиб келди. Манасбойнинг сўққабоси фақат синглисининг уйдангина паноҳ топан. Ёши эллиқдан ошса ҳамки ҳеч кимга эл бўлмади, ичкиликка муккасидан кетиб, синглисиникида сўққабоси ҳолича яшаб юрарди.

Тушликда ичиган «шайтон суви» яна нафсини қитқилаб, уёзига улфат ахтариб қолди. Шу тобда кўп йиллик қадрдони, синфдоши Ават эсига тушди. Ўхшатмасдан учратмас, деганларидек, синфдоши ҳам ўзига ўхшаган сўққабоси, ҳеч қарда ёлғизлиги ишлаган, онасининг уйида ёлғиз яшайди, ичкиликка сўғиш йўқ. Ават ҳам Манас каби ўзини «эркин қўш» ҳисоблайди, лекин маҳалласида унга боп ном топиб қўйилган — «Ават пийён».

Уйда бекорчиликдан зерикиб ўтирган Ават эски қадрдонини қўқочиб қарши олди. Томоқлар тақиллаб тургани учун тезда максдад ўтиб қўя қолишди.

— Пули бор иш бўлади-жўра. Манами, минг сўмга самондан келтир, манами тўртта картошкани қозонга ташла, — Манас кўрпачага ястаниб, нафақа пулидан қолганини Аватга узатди.

— Зап келдинг-да, ўзим ҳам сени соғиниб юрардим. Сен нардани териб тур, мен зув этиб бориб келаман.

Ават пулни олиб арок олиб келгани чиқиб кетди.

Кўп ўтмай қозондаги картошқага ўхшаб, ичкилик таъсирида ўзлари ҳам атала бўлишди. Нарданинг тарак-туруғи жонларига тегиб, карта уйнашга ўтишди. Бир маҳал қарашса, ишлаганига сабил тугаб қолди.

Ярим кечаси Ават аллақадардан спирт топиб келди.

— Манами бошқа гап. Боядан бери каллаи яхши ишламай «дурак»дан ютқазаятувдим. — деди Манас спирта сув аралаштираркан. — Қани, мияни бир чархлаб олайлик-чи...

Шундоғам аталаси чиқиб турган каллалар қўнбола арокдан баттар ҳум бўлди. Халғина «олиқноб қадрдони» дея бир-бирини ялаб-қолган синфдошлар ўртасида дўстликдан асар ҳам қолмади. Мушталашга ҳам дарров баҳона топилиди.

— Ҳа, муттаҳам, қани қарангани сана-чи, — Ават кекириб ўтирган Манаснинг қўлидаги қарталарни юлқиб олди. — Ие, мана кўзир қаерда экан. Сенга фирром ўйнашни кўрсатиб қўяман!

Ават меҳмоннинг кўзларини мўлжаллаб мушт солди. Ичкилик таъсирида шерга айланган улфатлар бир-бирларини аямой дўпбослашга киришди. Қош-қовоқлар кўкариб, лаб-лунжлар қашқа бўлди. Шу дақиқада эшик тақиллаб қолмаганида, ким билади дейсиз, даҳанаки жанг нима билан тугарди.

Ишдан хориб-чарчаб қайтаётган Сапарбой шухонадондан келаётган бақир-қақир, урсурдан сергак торди. Хизмат вазифаси тақозоси билан аста хонадон эшигини тақиллатди. Тўс-тўполон бирдан тиниб, эшик зарб билан очилди.

— Сенга ким керак? — Ават гандираклаганича милиция кийимидеги йигитнинг йўлини тўсди. Сапарбой уй эгаси билан меҳмоннинг гир маст эканлигини сезди. Хужжатини кўрсатиб ўзини таништирди.

— Кечирасиз, нимага шовқин кўтариб, қўшниларнинг тинчлигини бузаясиз? Аввал хужжатларингизни кўрсатсангиз, — деди бошиқлик билан.

Ават ўнинг талабига бўйсунмаган ахволда эмасди.

— Қанақа хужжат, ҳеч қанақа хужжат-пужжат йўқ менда.

— Ундай бўлса, икковингиз ҳам ички ишлар бўлимига боришингизга тўғри келади.

Буталабдан Ават баттар туюқиб кетди. Милиция ходимиға қаршилик кўрсата бошлади. Сапарбой бир чеккада чайқалиб турган Манасни енгидан тортиб ташқарига етаклади. Шу пайтда кутилмаган ҳодиса юз берди. Аватнинг қўлида пичоқ пайдо бўлиб қолди. У кўзлари қонга тўлиб, тезкор ходимга ташланди, пичоқни аямой ўнинг қорнига тикди. Сапарбой бирдан бўшашиб, қорнини чағналлаганича чўқалаб қолди.

Авал Манас ўзига келди.

— Нима қилиб қўйдинг, аҳмоқ! Бор, тез «скорий» қақир!

Қилган ишдан юраги ораксига тортиб кетган Ават «тез ёрдам» қақирши учун телефон ахтариб чиқиб кетди. Манас эса полда инграгани ётган Сапарбойга қараб юрагини ваҳима босди. «Қочиш керак!» Миясига урилган шу фикрдан йилгитга ёрдам беришни ҳам унутди. Халлослаб кўчага отилди... «Тез ёрдам» келиб Сапарбойни касалхонага олиб борганида ҳали у тирик эди. Афсуски, кўп қон йўқотиши оқибатида врачлар унинг ҳаётини сақлаб қололмадилар.

Эрталаб прокуратура ва ички ишлар тезкор ходимлари Аватнинг уйига келишигидан у ҳеч нарсаси бўлмаганидай ухлаб ётарди. Манасни ҳам уйига бориб гафлат уйқусидан уйғотишга тўғри келди.

Суд қотил Ават Мамбетовга ва айбдор Манас Жантўраевга тегишли жазо тайинлади. Энди уларнинг гафлат босган юраклари надомату пушаймонга тўлди. Афсус, энди кеч, ўтган умрни орқага қайтариб бўлмайди.

Р.ЖАББАБЕРГЕНОВ,
Кегейли тумани прокурори

✓ G'ALATI DUNYO

Иккинчи жаҳон уруши вақтида инсоният тарихида биринчи марта атом бомбасини яратиш устида иш олиб бораётган олимлар гуруҳига Жулиус Роберт Оппенгеймер исмли физик раҳбарлик қилган.

КИММАТБАҲО ТЕЛБАЛАР

...Ҳаво тревогасининг ваҳима-ли сиренасидан сўнг бироқ вақт ўтиб ҳеч қандай хавф йўқлиги ҳақида хабар қилинди. 1945 йил август ойининг айни ўша куни Хиросима кўчаларида ишга шошаётган ишчилар, мактабга кетаётган болалар ва уйларида ҳар кунгидек рўзгор ишлари билан машғул кишилар ҳаво тревогаси чалинишига қарамасдан кўнгиллари тинч эди. Чунки улар бунга ўрганиб қолишган. АҚШнинг осмондаги бир-иккита В-29 бомбардимончи самолётлари ҳеч қандай хавф тугдирмасди. Агар ҳақиқий ҳаво ҳужуми рўй берганида осмон самолётларга тўлиб кетарди.

Аммо ўша куни тирик қолган кишилардан бири шундай эслайди: «Кўтилмаганда осмонда кўзни қамаштирувчи ёруғлик пайдо бўлди, бутун баданимда куйдирадиган даражадаги иссиқликни сездим, бирданига гўмбурлаган овоз...».

Маҳаллий вақт билан соат 8:14 да «Энола Гэй» маркали бомбардимончи самолёт ўзининг ягона «Малыш» номи билан ташлаб тезда учиб кетди. Саноқли дақиқалардан сўнг атом бомбаси портлади. Осмонда жуда кучли ёруғлик пайдо бўлди. Даҳшатли портлаш оқибатида кучли шамол турди. Доирасимон алангадан кўзқорини шаклидаги булут осмон узра 9000 метр баландликка кўтарилди. 3000 С даражадан кам бўлмаган иссиқлик бир зумда минглаб одамларни кулга айлантirdи. Яна минглаб кишилар қулаётган биноларнинг остиде қолишди. Ваҳимага тушган юзлаб одамлар ўзларини суви қайнаб ётган дарёларга ташлашди. Кундузи шаҳар кўчаларида бўлган инсонларнинг деярли яrimi, яъни 200 минг киши аланга оқибатида ҳалок бўлди. 60 мингга иморат ер билан яқсон бўлди.

Ўша куни — 1945 йилнинг 6 августиде ёқа ушлаган башарият инсон атом энергиясини оммавий қиргин қуроли сифатида қўлланганини билди. Даҳшатли

портлашга қадар бу ҳақда фақат оқори лавозимдаги бир неча харбийлар ва сиёсий арбоблар билишарди. Улар узоқ йиллар давомида бу сирни

саклашга ҳаракат қилдилар. Олимлар гуруҳи ҳамда муҳандислар туну-кун даҳшатли қурол устида ишлашди. Ниҳоят улар мақсадларига эришишди. Бу «ютук»да 41 ёшли машҳур физик-назариячи Роберт Оппенгеймернинг ҳиссаси бекиёс эди.

ВУНДЕРКИНД

Оппенгеймер Нью-Йоркда, немис жуҳудлари оиласида туғилган. У ёшлигидан мусиқа ва рассомлик машғулотларига қатнай

бошлади. Интеллектуал муҳитда тарбияланди. 1922 йилда Гарвард университетида ўқишга кириб, уч йилда аъло даражадаги дипломини қўлга киритди. Унинг асосий фани кимё эди. Шундан сўнг ёшига нисбатан жуда ақлли йигит Европанинг бир неча мамлакатларига бориб, машҳур физиклар билан ядровий ҳодисалар устида иш олиб борди. Университетни тугатганидан сўнг бир йил ўтиб Оппенгеймер илмий ишини чоп этиб, замонавий илмий методларни мукамал билишини исботлади. Кўп вақт ўтмай у номи чиққан Макс Борн билан биргаликда квант назариясининг (Борн-Оппенгеймер методи) муҳим бўғинини ишлаб чиқадди. 1927 йилда химия қилинган докторлик диссертацияси уни бутун дунёга машҳур қилди.

НАЦИСТЛИК ХАВФИ

1939 йилда глобал урушга тайёргарлик жараёнида АҚШ Германия атом ядросини парчалашга муяссар бўлгани ҳақида маълумот олади. Оппенгеймер ва бошқа олимлар Германияликлар бошқариладиган занжир реакциясини ишлаб чиқишга ҳаракат қилишганини дарҳол тушуниб олишди. Сабаби, бу реакция ўша даврдаги энг қудратли қуролни яратишга йўл очиб берарди. Аллома Альберт Эйнштейннинг ёрдамига ишонган олимлар президент Франклин Рузвельтга хат йўллаб, хавф ҳақида огоҳлан-тиришди.

Синаб кўрилмаган қуролнинг лойиҳалари ва молиялаштирилиши сир сакланарди. Тақдир тақозоси билан мамлакат бўйлаб таққалган лабораторияларда америкалик олимлар билан

биргаликда ўз ватанларини ташлаб қочишга мажбур бўлган бошқа олимлар ҳам лойиҳа устида тер тўкишар-ди. Олимларнинг бир қисми ядровий реактор ишлаб чиқиш устида, бошқалари эса энергияни занжир реакцияда ажратиб олиш учун муҳим бўлган уран изотоплари муаммоси устида бош қотиришарди. Фақат назарий муаммолар билан машғул Оппенгеймерга 1942 йилнинг охирида кенг қўламда давом этаётган ишларни бошқаришни таклиф қилишди.

АҚШ армиясининг атом бомбасини яратишга қаратилган операцияси «Манхэттен лойиҳаси» номини олди. Лойиҳани 46 ёшли полковник Лесли Гровс бошқарди. Гровс атом бомбаси устида ишлаётган олимларни «кимматбаҳо телбалар» деб атарди. Оппенгеймер лойиҳага жалб этилган барча физиклар бир жойда ишлаши керак деган таклифни билдирди. Нью-Мексика штатининг Лос-Аламос шаҳарчасидаги болалар пансионини кўриқланадиган махфий марказга айлантирилди. Оппенгеймер илмий раҳбар этиб тайинланди. 1944 йил 30 декабр куни

генерал унвонига сазовор бўлган Гровс сарф қилинган 2 млрд. АҚШ доллари эвазига кейинги йил 1 августда бомба тайёр бўлишини айтди. Бироқ 1945 йилда Германия мағлубиятини тан олганидан сўнг, Лос-Аламосда иш олиб борган кўпчилик олимлар янги қуролни қўллаш устида бош қотириб қолишди. Америка дунёда биринчи бўлиб атом бомбасини қўллаган мамлакат бўлиши қанчалик зарур? Балки Япония атом бомбасисиз ҳам таслим бўлар? Рузвельтнинг ўлимидан сўнг президент бўлган Гарри Трумэн атом бомбаси келтириб чиқарадиган оқибатларни ўрганиб чиқиш учун махсус қўмита тузишни буюрди. Қўмитага Оппенгеймер ҳам аъзо эди. Мутахассислар атом бомбасини ҳеч қандай огоҳлантиришларсиз япон харбий қисмларидан бирига ташлашни маслаҳат беришди. Бунга Оппенгеймер ҳам рози бўлди.

Агар бомбалар синаб кўрилмаганда бу ҳаракатлар шубҳа-

ларга бой бўларди албатта. Дунёдаги биринчи атом бомбаси 1945 йил 16 июлда Нью-Мексика штатидаги Аламогордо авиация базасидан 80 км. узоқликда синаб кўрилди. Думалоқ шаклга эга бўлгани сабабли бомбага «Толстяк» деб ном беришди. Бомбани қўлда қурилган темир минорага ўрнатишди. Эрта тонг соат 5:30 да бомба портлатилди. Гумбурлаган овоздан сўнг алангали баҳайбат шар осмонга кўтарилди. Тутун секин-аста

эканлигини эълон қилди. Оппенгеймернинг ютуқларини кўролмаган, доимо уни ишдан четлатишга ҳаракат қилган Теллер энди барча кучини янги лойиҳада бошлиқ ўрнини эгаллашга қаратди. Теллер ФРБ терговчиларига Оппенгеймер лавозимини суиистеъмол қилиб, олимларни водород бомбасини яратишдан қайтаришга ҳаракат қилаётгани ҳамда у ёшлигида кучли депрессия ҳолларига тушиб турганлиги ҳақида уйдирма

тахминан 11 км. баландликка кўтарилиб, кенгайиб кўзқоринсимон шаклга кела бошлади.

Хиросимада «Малыш» бомбаси портлатилган-дан сўнг уч кун ўтиб худди шу бомбанинг нусхаси, яъни «Толстяк» Нагасаки шаҳрига ташланди. Янги қурол оқибатларини кўрган японлар 15 августда сўзсиз таслим бўлиш ҳақидаги ҳужжатни имзоладилар. Бу вақт ичида воқеа билан боғлиқ турли норозиликлар пайдо бўла бошлади. Оппенгеймернинг ўзи ҳам Хиросима воқеасидан икки ой ўтгач инсоният Лос-Аламос ва Хиросима номига лаънатлар ўқишини айтди.

Атом бомбаси ташлангандан бир йил ўтгач Оппенгеймер атом энергияси комиссияси (КАЭ) илмий кенгашининг раҳбари этиб тайинланди.

Сталин бошлилигидаги СССР совуқ урушга жиддий тайёргарлик кўраётган бир пайтда иккала тараф ҳам асосий этиборни қуролланишга қаратган эдилар. СССР ўзининг биринчи атом бомбасини мўлжалланган таъкидлашди. 1949 йил 29 августда синаб кўрди. «Манхэттен лойиҳаси»да ишлаган кўпчилик олимлар янги бомбанинг ихтиро қилинишига қарши эдилар. Лекин Оппенгеймернинг собиқ ҳамкасблари Эдвард Теллер ва Эрнест Лоуренс АҚШ миллий хавфсизлигини сақлаш учун водород бомбасининг яратилишини кечиктириб бўлмаслигини таъкидлашди.

Оппенгеймер бундай фикрдан даҳшатга тушди. Унинг фикрича, икки ядровий давлат шундоқ ҳам бир-бири билан банка ичига тушиб қолган чаёнлардай муносабатда эдилар. Бир бирини қириб ташлашга тайёр икки давлат ўз ҳаётини ҳам хавф остига қўяётганини билса-да, адоват тўхтамасди. Бу янги қурол қўлланиладиган бўлса, энди урушларда ғолиблар ҳам, мағлублар ҳам бўлмасди. Фақат қурбонлар бўларди. Шу нарсаларни яхши тушулган «атом бомбасининг отаси» Оппенгеймер водород бомбасининг яратилишига қарши

кўрсатмалар беради. 1950 йилга келиб АҚШ президенти Трумэн водород бомбасини яратиш ишларини молиялаштиришга рози бўлди. Теллер ғалаба нашидасини сура бошлади.

УЙДИРМА ВА УЯТ

СССР америкалик тадқиқотчилар орасига жосус ташламасдан атом бомбасини яратиш сирларини била олармиди? Лос-Аламосда давлатга хиёнат юз бермаганими? 1954 йилда ФБР директори Эдгар Гувер Оқ уйга Оппенгеймер чет эл разведкаси ходими эканлиги ҳақида айблов ҳужжатини ҳавола этди. Ўша пайтда президентлик қилган Дуайт Эйзенхауэр машҳур олимни лойиҳадан четлаштирди. Атом энергияси бўйича комиссия эса айбловни ўргана бошлади.

Терговга таалуқли маълумотларнинг кўпи сирли ҳисоблангани сабабли иш ёпиқ тарзда олиб борилди. Комиссия кенгашида иш уч ҳафта давом этиб, унда 40 нафар гувоҳ кўрсатма берди. 3000 варақ гувоҳлик ҳужжатлари тўпланди. Уч кун давом этган сўроқ пайтида Оппенгеймер терговга ҳар томонлама ёрдам беришга ҳаракат қилди. Бироқ иш давлат сирлари билан боғлиқлиги сабабли унинг адвокатларини ҳеч қандай ҳужжатларга яқинлаштиришмади.

Гувоҳ сифатида қақирилган энг машҳур физиклар ва ҳурматли давлат арбоблари Оппенгеймернинг мутлоқ ҳақ ва унга қўйилган айбловларнинг ҳаммаси уйдирма эканлигини айтишди. Фақат Теллер ўзгача фикрда эди. У Оппенгеймерга ишонч сертификати қайтариб берилмаслигини талаб қилди. 1954 йил 29 июлда атом энергияси бўйича комиссиянинг хавфсизлик қўмитаси Оппенгеймерга ишонч сертификатини қайтариб бермасликка қарор қилди. Бироқ, комиссия Роберт Оппенгеймерни чет эл разведкасига махфий сирларни маълум қилганига айбдор деб топмади.

Internet хабарлари асосида Ж.МАКСУМОВ тайёрлади

ТОПИЛМА

МУДҲИШ МЕРОС

Инсониятга энг кўп талофат келтирган Иккинчи жаҳон уруши ҳали-ҳануз ўзининг мудҳиш асоратлари билан ўша хатоларни эслатиб туришда давом этмоқда. Яқинда Берлин шаҳрининг марказида жойлашган «Фридрихштрассе» вокзали яқинидан Иккинчи жаҳон уруши даврига тегишли 250 килограммлик авиабомба топилган.

Полициянинг маълум қилишича, мазкур топилмага пойдевор учун ер қазини ишларини ўтказётган маҳаллий қурувчилар дуч келишган. Маълумки, берлинликлар бундай топилмалар олдида кўпмак довлдираб қолишмайдилар. Утган ярим асрлик муддат ичида тўпланган тажрибага асосланиб немис мутахассислари ушбу авиабомбани у топилган хандакнинг ўзиде зарарсизлантиришни маъкул топишди. Уларнинг фикрича, зарарсизлантириш учун бомбани Берлин ташқарисидаги полигонларга олиб боришга ҳоҷат йўқ. Аммо эҳтиёт шарт, яқин атрофдаги турар-жой биноларида яшаётган аҳоли вақтинчалик кўчириладиган бўлди.

КРИМИНАЛ

Яқинда Подмосковьеининг Орехово-Зуево тумани милицияси томонидан эндиғина 14 га кирган икки ўспирин хавфли жиноятчи сифатида ҳибсга олинган. Иккови 43 ёшли ўқитувчи аёлни ўлдиршида айбланмоқда.

КОТИЛ
ЎСПИРИНЛАР

Бундан бир ойча олдин темирйўл разъезди яқинида бўғиб ўлдирилган аёлнинг жасади топилган эди. Мазкур қотилликнинг очилиши осон кечмади. Воқеа жойига етиб келган экспертлар дастлаб мурда томоғидаги изларни чилвир билан бўғиш аломати деб тахмин қилишган эди. Бу тахмин маҳаллий ИИБ ходимлари орасида кучли хавотир уйғотган эди. Сабаби, Москвада қатор қотилликларни шундай услуб билан амалга оширган, «московский душитель» лақабини олган ман-яқини бу ерларда пайдо бўлиши маҳаллий милиция учун улкан муаммоларни ваъда қиларди. Хабарингиз бўлса, «московский душитель» сўнги икки ой ичида айнан аёлларни бўғиб ўлдиршида давом этмоқда эди.

Бирок кейинчалик маълум бўлишича, марҳумнинг бўйнида қолган из чилвирники эмас, бармоқ излари экан. Бунинг устига воғеа етмаган одамнинг бармоқ излари.

Суриштирув ва тергов чоғида сўралганлардан бири ўша қотиллик содир бўлган кунни воқеа жойига яқин ерда бир тўда ўспиринлар пивохўрлик қилишгани ва текканга тегиб, тегмаганга кесак отиб ўтиришганини айтиб қолади. Изкуварлар учун калаванинг учи топилди. Тергов чоғида «пивоҳўр» ўспиринлардан бири икки нафар шеригининг қандайдир аёл билан жанжаллашиб қоллишганини айтиб қолади. Шундан сўнг қотиллик содир этган икки ўспирин тезда ҳибсга олинган.

Маълум бўлишича, дала ҳовлисига отланган ўқитувчи аёл, педагог эмасми, йўл-йўлаккай ўзларини безорилардай тутабтган болаларга танбех берган бўлади. Буни «ҳазм қилмаган» уч ўспирин аёл билан бошқача гаплашмоқчи бўлишиб унинг изига тушишди.

Уларнинг айтишича, аслида қотиллик ниятида эмас, пулини тортиб олиш ва у пулга яна пиво ичиш мақсадида аёлга ҳужум қилишган. Аммо жабрдийда ёш талончиларга пулини оsonликча бериб қўйишни хошламайдилар. Шундан сўнг улар аёлни бўғиб ўлдирдилар. Ўлжа қилиб эса 500 рубл ва уяли телефони олишган.

Қотилликни уч ўспирин содир этгани маълум, бироқ уларнинг бири ҳалигача қидирувда. Милициянинг тахминича, уни отаси яширинча бошқа вилоятдаги қариндошлариникига жўнатиб юборган.

VOQEA

Туркиянинг жанубий-шарқиде жойлашган Андаж аҳоли пунктдаги мактаблардан бирида фожеа юз берди.

ЖАНГАРИ
ҚОЛДИРГАН
«ЎЙНОҚ»

Танаффус пайтида мактаб яқинида ўйнаб юрган болалар ғалати «ўйноқча» дуч келишди. Топилманинг бомба эканлиғига ақли етиб турган бўлса-да, болалардан бири азбаройи қизикувчанлиғига бориб портловчи қурилмани «текшириб» кўра бошлади. Оқибатда кучли портлаш юз бериб, тўрт норасида қурбон бўлган, қолган етти нафари турли даражада жароҳат олган. Маҳаллий ҳукумат органларининг маълум қилишича, ҳозирча портловчи қурилманинг тури аниқланмаган. Текширув давом этмоқда.

Anatolia ахборот агентлиғи тарқатган хабарда айтилишича, тўрт нафар боланинг қурбон бўлишига сабаб бўлган предметни мактаб яқинида қурд жангарилари ташлаб кетишган.

Моҳият

Чинакам обрў-

эътибор дарё

кабидир: у қанча

чуқур бўлса,

шунча кам

шовқин чиқаради.

Мишель МОНТЕНЬ

Мафтункор табиат

G'AROYIB TABIAT

АСАЛАРИ ВА ЭКОЛОГИЯ

Ҳашоратлар ичида инсон учун энг фойдалиси асалари десак адашмасак керак. Унинг ўсимликларнинг чангланшида тутган ўрни-ю, ундан олинадиган турли фойдали маҳсулотлар ҳақида гапириб ўтирмай, фақат асалариларгина етказиб бера олиши мумкин бўлган табиий асалнинг ўзи ҳам гапимизга исбот бўла олади.

Яқинда мутахассислар томонидан асалариларнинг яна бир хосияти кашф қилинди: бу ҳашорат экологик хизматда тенгсиз ёрдамчиларга айланиши ва атроф-муҳит мусаффолигини ҳар қандай прибордан кўра яхшироқ назорат қилиши мумкин экан. Тўқ жигарранг бу меҳнаткашларни «ишга олишни» биринчи бўлиб немислар бошлаб беришган эди. Шу йилнинг ёзидаёқ Нюрнберг аэропортига келган йўловчилар аэропорт ходимлари қаторида асалариларни кўришган ва дастлаб роса ҳайрон бўлишган эди.

Ушанда тажриба тарикасида икки уя асалари аэропорт ҳудудига олиб келинган эди. Экспертлар мунтазам равишда асалари асали, муми таркибини назорат қилиб боришди ва улар таркибидаги зарарли унсурлар микдорига қараб экологик ҳолат ҳақида ҳулоса чиқариб боришди.

Айни кунга келиб аэропорт маъмурияти асалариларни доимий ишга қабул қилиш тўғрисидаги тўхтамага келди.

Яна бир гап, ўзига хо «синов муддати» вақтида кўнгир меҳнаткашлар аэропорт ходимлари 83 банка олий сифатли асал совға қилишди.

JURNALNING YANGI SONI

Вақт — юғрик. Юғрикки, уни тизгинлаш бандасининг қўлидан келмайди. Вақт — бешафқат. Бешафқатки, режадаги юмушнинг бажаришга улғурмаган киши ундан зорланиб юрмасин, бари бефойда. Бунинг устига ёзғиришга кетган вақт ҳам абас. Ўтаётган вақтнинг мазмунли дақиқаларини илғаш эса киши кўнглига таскин беради. Дилга манзур лаҳзаларни илган киши эса вақтнинг кўнглига тасалли бўлиш сифати борлигини-да англайди. Бугунги кунда кўнглига мазмунли лаҳзаларни ҳада этувчи нимарсаларнинг энг мақбулларидан бири матбуотдир. Газета ёки журнални махбуб билган кўнгилдан эса бекорчи фикрлар йироқ бўлади.

МУТОЛАА — МАЗМУНАИ ЛАҲЗА

Мен ҳар гал «Qonun himoyasida» журнални ўқиганимда беҳиётйи уни бошқа турдош нашрлар билан қиёслаймай. Ушбу қиёсдаги тарози палласини «Qonun himoyasida» журнални турган томон босиб туради.

Нега?

Мазкур нашрнинг жорий йилдаги 9-сонини қўлимга олиб, унинг муқовасидаги суратга тикилиб қолдим. Узоқ қутилган жараён — мактаб остонасига ҳатлаётган қизалоқ қўлида гулдаста билан боқиб турибди. Унинг бевузор нигоҳидаги хайрат айрим нигоҳидан хайрат ариб улғурган кишиларга сабоқдек туюлди менга. Аслида болалик даври инсонга улкан сабоқ эканини ҳис этдим шу аснода.

Журнални варақлашга киришаман. Кекса ҳуқуқшунос Умарқўл Усмоновнинг яқинда «Нуқд» газетасида чоп этилган Республика Бош прокуроври Р. Қодировнинг «Адолат ва қонунчилик йўлида» сарлаҳали мақоласи ҳақидаги салимийтага йўғрилган гаплари, ҳуқуқшунос Б. Турсуновнинг жиноят содир этилгандан кейинги иқдорнинг далил бўла олиши ёки бўлолмаслиғи ҳуқуқсизлиги мулоҳазалари, юридик фанлари номзоди Т. Мирзаевнинг «Харбий жиноятчиликда ҳақорат» мақоласида юритган мушоҳадалари ўқувчига кўп маълумот беради. Журналнинг «Тадқиқот, таҳлил, тақлиф» руҳида беришган, илмий изланишлар самараси бўлган мақолалар ҳам эътиборга лойиқ. Чунки улардаги ахборот ва мулоҳазалар ўқувчининг дунёқарашини бойитишга хизмат қилади. «Тафаккур чироғи» эса ҳар бир муштарий калбини равшанлаштиришга шубҳа қилмайман. Журналда доимий тарзда чоп этиладиган суд очерклари қаторида эълон қилинган «Бадриддиновчилик» нима? сарлаҳали мақола эса муштарийларга тарихимизнинг ўқилмаган саҳифаларини очиб беради. Детектив муҳлислари мазкур сонда «Кинг-конг» тўдасининг тугатилиши» номли суд очеркнинг ақулий қисмини ўқишлари мумкин.

Хуллас, журнални мутолаа қиларканман, ҳар галгидек бу нашрни ўқиш жараёнида кетган вақтимга ачинадими. Азиз замондош! Сиз ҳам қайси соҳада меҳнат қилмаң, кўнглингизни матбуот нашрларига эш тутсангиз, асло зиён кўрмайсиз. Чунки мутолаа билан ўтган лаҳзалар кишини билимнинг нурли манзилларига олиб бориши шубҳасиз.

Шерали МАҲМАРАЙИМ ўғли

SHAХMAT

АНАНА ЧЕМПИОНАТ ҒОЛИБИ

Чоршанба кун тизкор шахмат бўйича жаҳон чемпионати низоҳасига етди. Россиялик Владимир Крамникки икки партия натижасига кўра 1,5:0,5 ҳисобида мағлуб этган ҳиндистонлик Вишванатан Ананд чемпионат ғолиби деб тан олинди.

Биринчи партияда оқ доналар билан ўйнаган Крамник имкониятдан фойдалана олмади ва томонлар 19-юришда дуранга келишдилар. Иккинчи партияда Ананд жуда чиройли ғалабани кўлга киритди.

SHUNAQASI HAM BO'LADI

ЎЙИНДАН ЎҚ...

Колумбиянинг Барранкилья шаҳридаги футбол мусобақаси ўтказилиётган майдонда томошабинлар ўтирган қаватлардан бири қулаб тушди. Натижада 35 киши турли даражадаги жароҳат олиб, бир қиз ҳалок бўлди. Маҳаллий ҳукумат вакиллариининг хабар беришича, 16 кишининг аҳоли оғир. «Тулуа» устидан 1:0 ҳисобида ғалаба қозонган «Жуниор» командасининг футболчилари ютукдан қувонаётган томошабинларни янада ҳурсанд қилиш мақсадида ўриндиларга яқинлашган. Севимли футболчиларини яқинроқдан кўриш мақсадида юзлаб ишқибозлар балкон четига келишган. Бундай оғирлик ва тикилиш оқибатида тўрт метр баландликдаги балкониинг алюмин қувурлари синиб кетган. Биринчи ёрдами кўрсатиш мақсадида воқеа жойига етиб келган Қизил ҳоч ташкилоти ходимлари фалокатга учраганларнинг кўпчилиги бош-мия жароҳатларини олишган деб хабар берди.

Ўтганларнинг охирати обод бўлсин!

Фаргона вилояти прокуратураси жамоаси вилоят прокурорининг катта ёрдамчиси М.Фозиловага пададри бузруквори, суд-ҳуқуқ тизими фахрийси, Ўзбекистонда хизмат кўрсатган юрист

Мўминжон ота ФОЗИЛОВнинг вафоти муносабати билан чуқур таъзия изҳор этади.

Андижон вилояти прокуратураси жамоаси вилоят прокурорининг катта ёрдамчиси Қажомжон Уруновга онаси РОЗА аянинг вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор қилади.

«HUQUQ» yuridik gazeta Ta'asischilar: O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi, Toshkent shahar va Toshkent viloyati prokuraturalari, «Qonun himoyasida» jurnali Gazetaning ro'yxatdan o'tish tartibi: N 00150. Nashr ko'rsatkichi — 231, 232	Bosh muharrir: ABDUXOLIQ ABDURAZZOQOV Tahrir hay'ati: Baliriddin VALIYEV, O'ltahod ISLOMOV (Bosh muharrir), «Qonun himoyasida» jurnali, Jahongir SHAROFBOYEV (mas'ul kotib), Lola SHOMURODOVA, Hasan INOYATOV, Muxtor SHODMONOV	Tahririyatga kelgan qo'lyozma va suratlar egalariга qaytarilmaydi. Myalliflarning fikrlari tahririyat fikridan farqlanishi mumkin. Nashrimizdan ko'chirib bosilganda «HUQUQ»dan olinganligi ko'rsatilishi shart. Tijorat ahamiyatiga ega materiallar ** belgisi ostida chop etiladi. Manzil: Toshkent shahri, akademik Yahya G'ulomov ko'chasi, 66. Tel.: 133-82 34, 133-84 72. Fax: 133-26 62. E-mail: info@huquq.uz Gazeta tahririyat kompyuter bazasida terildi va sahifalandi. «HUQUQ» original makoti.	Gazeta «Sharh» NMK bosmaxonasida o'set usulida chop etildi. Karxona manzili: Toshkent shahar, Buyuk Turan ko'chasi, 41. Gazeta haftaning chorshanba kunlari chiqadi. Sotuvda erkin narxda Nabvatchi muharrir: N.LUTFULLAYEVA Bosmaxonaga topshirish vaqti: 20.00. Topshirildi: 18.00	Buyurtma G- 0084 13097 nusxada chop etildi Nabvatchi: F.MAMASHARIPOV 1 2 3 4 5 7 8
--	--	--	--	---